

مروری بر وضعیت ایران در بانک جهانی و بانک توسعه اسلامی

کد موضوعی: ۲۲۰
شماره مسلسل: ۱۱۰۵۶
مهرماه ۱۳۹۰

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۲	مقدمه
۲	گروه بانک جهانی
۳۰	عملکرد بانک جهانی و وضعیت کلی ایران
۳۳	بانک توسعه اسلامی
۴۵	وضعیت ایران در بانک توسعه اسلامی
۴۸	نتیجه گیری
۴۸	منابع و مأخذ

مروری بر وضعیت ایران در بانک جهانی و بانک توسعه اسلامی

چکیده

در این مطالعه ابتدا به بیان تاریخچه، اهداف، ساختار تشکیلاتی، سرمایه، نحوه عضویت، میزان حق عضویت و نحوه استفاده اعضا از تسهیلات این سازمان‌ها و سپس عملکرد آنها و میزان بهره‌مندی جمهوری اسلامی ایران از تسهیلات و امکانات آنها خواهیم پرداخت و در انتها مزایا و معایب عضویت ایران در این دو سازمان را بررسی می‌کنیم.

درخصوص عضویت ایران در بانک جهانی آنچه از این مطالعه مستفاد می‌شود آن است که جمهوری اسلامی ایران در مقایسه با سایر اعضا، فعالیت چشمگیری در رابطه با بانک جهانی نداشته و مانند آنها از امکانات این بانک استفاده نکرده است؛ این در حالی است که هر ساله تعدادی از کارکنان دولت بطور منظم به مقر این سازمان در نیویورک آمد و شد داشته و هزینه‌های بی‌ثمری را بر بودجه دولت تحمیل می‌نمایند (بجز هزینه فرصت مبالغی که ایران در این بانک اندوخته نموده است و یا کارکنان و مدیرانی که در وزارت امور اقتصادی و دارایی وقت خود را در ایران یا خارج از کشور مصروف این کار می‌نمایند).^۱ به‌نحوی که در چند سال اخیر علی‌رغم تمامی همکاری‌ها و هزینه‌های صورت گرفته، به بهانه‌های مختلف فنی و غیرفنی هیچ همکاری بین ایران و بانک جهانی صورت نگرفته است.

در خصوص عضویت ایران در بانک توسعه اسلامی نیز رویکرد ایران رویکرد چندان مطلوبی نبوده و می‌تواند با توجه به جایگاه خاصی که در این بانک دارد (سومین سهام‌دار عمده این بانک) از تسهیلات بیشتری بهره‌مند گردد.

۱. در این خصوص مسئولین محترم وزارت امور اقتصادی و دارایی از ارائه پاسخ‌های صریح به سؤالات این مرکز درباره هزینه‌های عضویت ایران و هزینه فرصت عوامل درگیر و اندوخته ایران در گروه بانک جهانی خودداری نمودند.

مقدمه

چگونگی پیدایش بانک جهانی: بعد از جنگ‌های جهانی اول و دوم، از یکسو نابسامانی‌های اقتصادی از قبیل کسری تراز پرداخت‌ها، بی‌ثباتی نرخ ارز، فقر و بیکاری و ازسوی دیگر خرابی‌ها و ویرانی‌های ناشی از آن، کشورهای اروپایی را به شدت رنج می‌داد و آنها را در تنگنای شدیدی قرار داد؛ لذا هر یک از این کشورها سعی می‌کرد برای بهتر شدن اوضاع خود پول ملی کشورش را در برابر سایر ارزها تضعیف نماید تا از این رهگذر بیکاری و فقر را از کشور خود دور نماید و با افزایش تولید و صادرات بر درآمدهای ارزی کشورش بیافزاید و همچنین مشکل بیکاری را برطرف نماید ولی غافل از اینکه هر کشوری سعی داشت این سیاست را در مقابل کشورهای دیگر به اجرا درآورد تا خود را از این مخصصه‌ها نجات دهد؛ اما با این کار عملاً تجارت بین‌الملل را که نیازمند به ثبات در نرخ برابری ارزهای جهان بود به مخاطره می‌انداخت؛ به همین علت حجم تجارت جهانی به شدت کاهش یافت و تولیدکنندگان کشورهای صنعتی که برای به گردش درآمدن چرخ‌های صنایع خود نیازمند تولید انبوه بودند ناچار به کاهش در تولید شدند و بیکاری و فقر در این کشورها به شدت افزایش یافت. به همین سبب کشورهای صنعتی بزرگ دنیا نظیر آمریکا، انگلیس و فرانسه بر آن شدند تا هر یک با ارائه طرحی این مشکل را برطرف نمایند. لذا در گردهمایی این کشورها با چند کشور دیگر در محلی بنام برتن وودز طرح ایجاد صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی مورد توافق شرکت‌کنندگان در اجلاس قرار گرفت (۱۹۴۴-۱۹۴۵).

گروه بانک جهانی^۱

۱. تاریخچه بانک جهانی

بانک جهانی که نام واقعی آن «بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه»^۲ است، مهمترین سازمان بین‌المللی است که در زمینه تأمین نیازهای مالی کشورهای در حال توسعه جهان، فعالیت دارد. هدف اولیه از تأسیس این بانک کمک مالی به بازسازی و ترمیم خساراتی بود که کشورهای درگیر جنگ جهانی دوم متحمل شده بودند. به همین علت همه کشورهای عضو بانک را پذیرفتند و این بانک فعالیت خود را رسماً آغاز کرد. در واقع این بانک در نتیجه مذاکراتی به وجود آمد که در ژانویه سال ۱۹۴۴ با شرکت ۴۵ کشور

1. The World Bank Group (WBG)

2. International Bank for Reconstruction & Development (IBRD)

جهان در شهر برتون وودز، در ایالت نیوهمپشایر آمریکا صورت گرفته بود. در جریان جنگ جهانی دوم نیز برای بسیاری از کشورهای درگیر جنگ مشخص شده بود که پس از اتمام درگیری‌ها نیاز مبرمی به همکاری‌های بین‌المللی برای تأمین مالی بازسازی خرابی‌ها وجود خواهد داشت. کمک‌های مالی این مؤسسه عمدتاً به بخش‌های مختلف اقتصادی کشورها اختصاص دارد و معمولاً از طریق کمک به احداث تأسیسات زیربنایی نظیر سدسازی، جاده‌سازی، کارخانجات برق، دانشگاه‌ها و... انجام می‌پذیرد.

در هنگام تأسیس این بانک، خواست کشورهای در حال توسعه این بود که بانک در برخورد با دو مقوله بازسازی و توسعه، رفتار یکسانی داشته باشد هر چند که آمریکا بیشترین تأکید را بر مقوله توسعه داشت. مؤسسان اصلی بانک نیز (به‌ویژه آمریکا و انگلستان) به شدت از این نکته در هراس بودند که وام‌های اعطایی صرف سرمایه‌گذاری‌های غیرمولد شود؛ در نهایت نیز مقرر شد منابع بانک و تسهیلات آن توأمأً صرف بازسازی و توسعه گردد. ولی در عمل این منابع عمدتاً صرف بازسازی اقتصادهای صدمه دیده از جنگ شد. نخستین وام‌های بانک جهانی که در سال ۱۹۴۷ اعطا شد، قریب نیم میلیارد دلار بود که به‌منظور ترمیم خرابی‌های جنگ دوم جهانی به کشورهای اروپایی اعطا شد. لکن خسارات جنگ چنان عظیم بود که منابع بانک هیچ تناسبی با ابعاد آن نداشت. بعد از این ماجرا بانک با توجه به تجارب به‌دست آمده در سیاست‌های وام‌دهی خود، تغییراتی به‌وجود آورد از جمله اینکه:

- وام‌ها تنها برای مقاصد تولیدی ارائه شوند؛
- بانک فقط به دولت‌ها یا مؤسساتی که به وسیله دولت‌های عضو، یا بانک‌های مرکزی آنها تضمین می‌شوند وام بپردازد؛
- وام‌های بانک، وام‌هایی غیرمشروط باشد؛
- بانک تنها مرجعی باشد که می‌تواند تعیین نماید وام‌گیرنده قادر به دریافت وام از بخش خصوصی نیست.

۲. دامنه فعالیت‌های بانک جهانی

فعالیت‌های بانک جهانی در ۱۰ سال اول تأسیس، عمدتاً محدود به اعطای وام به کشورهای اروپایی جنگ‌زده و ژاپن بود. ولی بعد از آنکه کشورهای مذکور موفق به بازسازی اقتصادی و اجتماعی خود شدند، این فعالیت‌ها معطوف به کشورهای در حال توسعه گردید.

براساس آخرین گزارش‌های بانک جهانی، این بانک از بدو تأسیس تاکنون، بیش از ۴۰۰ میلیارد دلار

وام و اعتبارات عمرانی، در اختیار کشورهای عضو قرار داده است. در این میان هند با دریافت ۴۸ میلیارد دلار بالاترین مبلغ اعتبار را به خود اختصاص داد و کشورهای چین، مکزیک و اندونزی هر یک با ۲۸، ۲۷ و ۲۴ میلیارد دلار در مراحل بعدی قرار دارند. ایران نیز تاکنون نزدیک به ۲ میلیارد دلار از بانک جهانی وام دریافت کرده که بخش اعظم آن مربوط به سال‌های قبل از پیروزی انقلاب اسلامی است.

از بین پروژه‌های بانک، بخش کشاورزی با ۷۷ میلیون دلار بالاترین سهم را به خود اختصاص داده و سایر بخش‌های زیربنایی نیز هر یک به ترتیب: حمل‌ونقل با ۵۶ میلیون دلار، نیرو و سوخت با ۵۵ میلیون دلار، اصلاح نظام بانکی و مالی با ۲۹ میلیون دلار و آموزش و پرورش با ۲۳ میلیون دلار وام‌های این بانک را به خود اختصاص داده‌اند.

رشد و تحول فعالیت‌های بانک جهانی را می‌توان از ابتدا تاکنون به چهار دوره تقسیم کرد: در دوره اول (۱۹۴۶-۱۹۴۹) هدف اصلی بانک بازسازی مناطق جنگی، در دوره دوم (۱۹۴۹-۱۹۷۳) بانک به بسط و توسعه سازمانی و مالی خود توجه نمود و هدف خود را تبدیل شدن از بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه به گروه بانک جهانی قرار داد. در دوره سوم (۱۹۷۳-۱۹۷۹) هدف بانک بسط وام‌های اعطایی یا تأکید بر بخش روستایی بود. در دوره چهارم (۱۹۸۰ تاکنون) به تعدیل وام‌ها پرداخت و در اعطای آنها به برنامه کشورهای دریافت‌کننده وام توجه نمود.

۳. اهداف بانک جهانی

بانک جهانی از طریق تأمین مالی پروژه‌های تولیدی و زیربنایی (مفید و ضروری)، تشویق بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در خارج از طریق تضمین و مشارکت در اعطای وام‌ها، تشویق دولت‌ها به رشد متوازن تجارت در سطح بین‌الملل و حفظ تعادل در تراز پرداخت‌ها، سعی در افزایش نرخ بهره‌وری و اعتلای سطح زندگی، ریشه‌کن کردن فقر و گرسنگی، کاهش مرگ‌ومیر کودکان، مبارزه با بیماری‌های ایدز و مالاریا، حفظ محیط زیست، دستیابی به آموزش و پرورش همگانی در سطح ابتدایی و توانمندسازی زنان در کشورهای عضو دارد.

از جمله توافقات دیگری که در آخرین اجلاس سران کشورهای عضو صورت گرفت می‌توان به موارد زیر نیز اشاره نمود: کاهش موانع تجاری، افزایش حجم کمک‌ها، کاهش بار بدهی کشورهای توسعه‌یافته، دستیابی به مدیریت مؤثر و تهی از فساد در بخش دولتی و ایجاد محیطی که بخش خصوصی را به سرمایه‌گذاری هر چه بیشتر تشویق نماید.

در حال حاضر نیز یکی از مهمترین اهداف بانک به نصف رساندن تعداد مردم فقیر تا سال

۲۰۱۵ میلادی و دسترسی مردم به آب سالم می‌باشد.

براساس مطالعات انجام شده، فقر با سایر اجزای زندگی انسان ارتباط زیادی داشته و تأثیر بسزایی در پرورش روح و جسم انسان و پیشرفت بشری دارد.

استراتژی این بانک برای کاهش فقر، تشویق به سرمایه‌گذاری در کشورهای فقیر است. از نظر این بانک موفق‌ترین نوع توسعه، توسعه‌ای است که بخش خصوصی در اجرای آن دخالت داشته و دولت از آن حمایت نماید؛ توسعه‌ای که به جنبه‌های اجتماعی، انسانی، محیط زیست و حتی طرز حکومت، توجه نماید.

پژوهش‌های انجام شده در بانک جهانی همچنین نشانگر آن است که به‌کارگیری روش برنامه‌ریزی متمرکز که توسط بسیاری از کشورها در دهه‌های ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰ دنبال شد و همچنین رویکرد بازار آزاد و کوچک نمودن دولت که توسط بسیاری از افراد در دهه ۱۹۸۰ و اوایل دهه ۱۹۹۰ پیشنهاد گردید، تأثیر چندانی در کاهش فقر نداشته، بلکه اجرای سیاست‌های جانبی یاد شده راه را برای دستیابی به آن هموار می‌سازد.

۴. عضویت در بانک

عضویت در بانک جهانی برای همه کشورهایی که عضو صندوق بین‌المللی پول باشند، آزاد است و این شرط از آن جهت حائز اهمیت است که کشور متقاضی عضویت، با قواعد و مقررات امور مالی بین‌المللی آشنا می‌گردد و از ارائه اطلاعات به این بانک، برای ارزیابی صحیح قدرت اقتصادی کشور استتکاف نخواهد کرد. اعضای اولیه این بانک ۴۵ کشور به شرح جدول می‌باشد (جدول ۱) که به تدریج، با عضویت کشورهای دیگر تعداد آنها در آوریل ۲۰۱۱ به ۱۹۲ کشور رسیده است (جدول ۲).

جدول ۱. اسامی اعضای مؤسس بانک جهانی و سرمایه هر یک از آنها در هنگام تأسیس

(میلیون دلار)

کشور	سرمایه	کشور	سرمایه	کشور	سرمایه	کشور	سرمایه
استرالیا	۲۰۰	دومینیکن	۲	نروژ	۵۰	هندوراس	۱
بلژیک	۲۲۵	اکوادور	۲/۲	پاناما	۰/۲	ایسلند	۱
بولیوی	۷	مصر	۴۰	پاراگوئه	۰/۸	آفریقای جنوبی	۱۰۰
برزیل	۱۰۵	هند	۴۰۰	پرو	۱۷/۵	شوروی	۱۲۰۰
کانادا	۳۲۵	ایران	۲۴	فیلیپین	۱۵	انگلیس	۱۳۰۰
شیلی	۳۵	عراق	۶	لهستان	۱۲۵	آمریکا	۳۱۷۵
چین	۶۰۰	لیبریا	۰/۵	السالوادور	۱	اروگوئه	۱۰/۵
کلمبیا	۳۵	لوکزامبورگ	۱۰	اتیوپی	۳	ونزوئلا	۱۰/۵
کاستاریکا	۲	مکزیک	۶۵	فرانسه	۴۵۰	یوگسلاوی	۴۰
کوبا	۳۵	هلند	۲۷۵	یونان	۲۵	۹۱۰۰ میلیون دلار	
چکسلواکی	۱۲۵	زلاند جدید	۵۰	گوآتمالا	۲	جمع: ۹۱۰۰ میلیون دلار	
دانمارک	*	نیکاراگوئه	۰/۸	هائیتی	۲		

مأخذ: سایت گروه بانک جهانی.

جدول ۲. اسامی اعضای بانک جهانی

نام کشور	تاریخ عضویت	نام کشور	تاریخ عضویت
افغانستان	۱۹۵۵	لبنان	۱۹۴۷
آلبانی	۱۹۹۱	لسوتو	۱۹۶۸
الجزایر	۱۹۶۳	لیبریا	۱۹۶۲
آنگولا	۱۹۸۹	لیبی	۱۹۵۸
آنتیگوا و باربودا	۱۹۸۳	لیتوانی	۱۹۹۲
آرژانتین	۱۹۵۶	لوکزامبورگ	۱۹۴۵
ارمنستان	۱۹۹۲	یوگسلاوی	۱۹۹۳
استرالیا	۱۹۴۷	ماداگاسکار	۱۹۶۳
اتریش	۱۹۴۸	مالاری	۱۹۶۵
آذربایجان	۱۹۹۲	مالزی	۱۹۵۸
باهاما	۱۹۷۳	مالدیو	۱۹۷۸
بحرین	۱۹۷۲	مالی	۱۹۶۳
بنگلادش	۱۹۷۲	مالت	۱۹۸۳
باربادوس	۱۹۷۴	جزایر مارشال	۱۹۹۲
روسیه سفید	۱۹۹۲	موریتانی	۱۹۶۳
بلژیک	۱۹۴۵	موریتوس	۱۹۶۸
بلیز	۱۹۸۲	مکزیک	۱۹۴۵
بنین	۱۹۶۳	دولت‌های فدرال میکرونزی	۱۹۹۳
بوتان	۱۹۸۱	مولداوی	۱۹۹۲
بولیوی	۱۹۴۵	مغولستان	۱۹۹۱

نام کشور	تاریخ عضویت	نام کشور	تاریخ عضویت
بوسنی و هرزگوین	۱۹۹۳	مراکش	۱۹۵۸
بوتسوانا	۱۹۶۸	موزامبیک	۱۹۸۴
برزیل	۱۹۴۶	میانمار	۱۹۵۲
برونئی دارالسلام	۱۹۹۵	نامیبیا	۱۹۹۰
بلغارستان	۱۹۹۰	نپال	۱۹۶۱
بورکینا فاسو	۱۹۶۳	هلند	۱۹۴۵
برونئی	۱۹۶۳	زولاند نو	۱۹۶۱
کامبریج	۱۹۷۹	نیکاراگوئه	۱۹۴۶
کامرون	۱۹۶۳	نیجر	۱۹۶۳
کانادا	۱۹۴۵	نیجریه	۱۹۶۱
کیپ ورد	۱۹۷۸	نروژ	۱۹۴۵
جمهوری مرکزی آفریقا	۱۹۶۳	عمان	۱۹۷۱
چاد	۱۹۶۳	پاکستان	۱۹۵۰
شیلی	۱۹۴۵	پالا	۱۹۹۷
چین	۱۹۴۵	پاناما	۱۹۴۶
کلمبیا	۱۹۴۶	پاپوا-گینه نو	۱۹۷۵
کومورو	۱۹۷۶	پاراگوئه	۱۹۴۵
جمهوری دموکراتیک کنگو	۱۹۶۳	پرو	۱۹۴۵
جمهوری کنگو	۱۹۶۳	فیلیپین	۱۹۴۵
کاستاریکا	۱۹۴۶	لهستان	۱۹۴۶
ساحل عاج	۱۹۶۳	پرتغال	۱۹۶۱
کرواتی	۱۹۶۳	قطر	۱۹۷۲
قبرس	۱۹۶۱	رومانی	۱۹۷۲
جمهوری چک	۱۹۹۳	روسیه	۱۹۹۲
دانمارک	۱۹۴۶	رواندا	۱۹۶۳
جی بوتی	۱۹۸۰	ساموا	۱۹۷۴
دومینیکا	۱۹۸۰	سان مارینو	۲۰۰۰
جمهوری دومینیکن	۱۹۴۵	سائو تومه و پرنسیپ	۱۹۷۷
تیمور شرقی	۲۰۰۲	عربستان سعودی	۱۹۵۷
اکوادور	۱۹۴۵	سنگال	۱۹۶۲
مصر	۱۹۴۵	شیسل	۱۹۸۰
السالوادور	۱۹۴۶	سیرالئون	۱۹۶۲
گینه استوایی	۱۹۷۰	سنگاپور	۱۹۶۶
اریتره	۱۹۹۴	اسلواکی	۱۹۹۳
استونی	۱۹۹۲	اسلونی	۱۹۹۳
حبشه	۱۹۴۵	جزایر سلیمان	۱۹۷۸
فیجی	۱۹۷۱	سومالی	۱۹۶۲

نام کشور	تاریخ عضویت	نام کشور	تاریخ عضویت
فنلاند	۱۹۴۸	آفریقای جنوبی	۱۹۴۵
فرانسه	۱۹۴۵	اسپانیا	۱۹۵۸
گابن	۱۹۶۳	سريلانكا	۱۹۵۰
گامبیا	۱۹۶۷	سنت کیتز و نویس	۱۹۸۴
گرجستان	۱۹۹۲	سنت لوچیا	۱۹۸۰
آلمان	۱۹۵۲	سنت وینسنت و گرنادینز	۱۹۸۲
غنا	۱۹۵۷	سودان	۱۹۵۷
یونان	۱۹۴۵	سورینا	۱۹۷۸
گرانادا	۱۹۷۵	سوازیلند	۱۹۶۹
گواتمالا	۱۹۴۵	سوئد	۱۹۵۱
گینه	۱۹۶۳	سوئیس	۱۹۹۲
گینه بیسائو	۱۹۷۷	سوریه	۱۹۴۷
گویان	۱۹۶۶	تاجیکستان	۱۹۹۳
هائیتی	۱۹۵۳	تانزانیا	۱۹۶۲
هندوراس	۱۹۴۵	تایلند	۱۹۴۹
مجارستان	۱۹۸۲	توگو	۱۹۶۲
ایسلند	۱۹۴۵	تونگا	۱۹۸۵
هندوستان	۱۹۴۵	ترینیداد و توباگو	۱۹۶۳
اندونزی	۱۹۵۴	تونس	۱۹۸۵
ایران	۱۹۴۵	ترکیه	۱۹۴۷
عراق	۱۹۴۵	ترکمنستان	۱۹۹۲
ایرلند	۱۹۴۵	اوگاندا	۱۹۶۳
فلسطین اشغالی	۱۹۵۴	اوکراین	۱۹۹۲
ایتالیا	۱۹۴۷	امارات	۱۹۷۲
جامائیکا	۱۹۶۳	بریتانیا	۱۹۴۵
ژاپن	۱۹۵۲	آمریکا	۱۹۴۵
اردن	۱۹۵۲	اروگوئه	۱۹۴۶
قزاقستان	۱۹۹۲	ازبکستان	۱۹۹۲
کنیا	۱۹۶۴	وانواتو	۱۹۸۱
کری باتی	۱۹۸۶	جمهوری بولیواری ونزوئلا	۱۹۴۶
جمهوری کره	۱۹۵۵	ویتنام	۱۹۵۶
کویت	۱۹۶۲	یمن	۱۹۶۹
جمهوری قرقیزستان	۱۹۹۲	یوگسلاوی	۱۹۶۳
لائوس	۱۹۶۱	زامبیا	۱۹۶۵
لاتویا	۱۹۹۲	زیمبابوه	۱۹۸۰

مأخذ: همان.

۵. سرمایه بانک

سرمایه اولیه بانک ۱۰ میلیارد دلار بود که به ده هزار سهم یکصد هزار دلاری تقسیم می‌شد و هر یک از اعضا باید خرید تعدادی از آنها را تعهد می‌نمود. هر یک از اعضا نیز موظف است به محض پیوستن به بانک ۱۰ درصد سهم تعهد شده خود را پرداخت کند و برای بقیه آن (۹۰ درصد) عملاً پرداختی صورت نمی‌پذیرد و به صورت تعهد کشور باقی می‌ماند تا در صورت لزوم به حساب بانک جهانی واریز شود.

تعداد آرای هر کشور با مقدار سرمایه تعهد شده آن در بانک ارتباط مستقیم دارد. هر عضو دارای ۲۵۰ رأی به علاوه یک رأی اضافی برای هر سهم از سرمایه بانک است، ارزش یک سهم معادل ۱۰۰ هزار دلار است. در نتیجه کشوری که سرمایه‌اش ۱۰۰ میلیون دلار است، جمعاً دارای ۱۲۵۰ رأی می‌باشد.

۶. ارکان و ساختار تشکیلاتی بانک جهانی

بانک جهانی برای اداره امور جاری خود از ارکان زیر تشکیل شده و دارای ادارات و دوایری است که وظایف و اختیارات هر یک به ترتیب توضیح داده می‌شود: هیئت رئیسه، هیئت اجرایی، رئیس بانک، دبیرخانه و شورای مشورتی.

هیئت رئیسه: بالاترین رکن اتخاذ تصمیم در این بانک هیئت رئیسه می‌باشد که هر یک از کشورها یک عضو در آن دارد. بخشی از اختیارات این هیئت عبارت است از:

- انتخاب اعضای جدید و یا تعلیق هر یک از آنها،

- افزایش یا کاهش سرمایه بانک،

- تعیین خط‌مشی آینده بانک،

- توزیع سود سالیانه بانک.

- و

جلسات هیئت رئیسه معمولاً سالی یک بار برای رسیدگی به عملکرد بانک و با حضور اکثریت اعضا که دارای حداقل دوسوم مجموع کل آرا باشند، تشکیل می‌گردد.

هیئت اجرایی: هیئت اجرایی مسئول امور جاری بانک و همچنین مسئول اموری است که از سوی هیئت رئیسه به آن محول می‌شود. این بانک در حال حاضر دارای ۲۲ مدیر اجرایی است که به شرح زیر انتخاب می‌شوند: پنج نفر از سوی کشورهای که دارای بیشترین سرمایه در این بانک می‌باشند. دو نفر از کشورهای عربستان سعودی و چین. ۱۵ نفر از سوی بقیه اعضای بانک (ایران

نیز به همراه پاکستان، الجزایر، مراکش، غنا، تونس و افغانستان یکی از گروه‌هایی است که مجموعاً دارای یک مدیر اجرایی در این هیئت می‌باشد، برای اطلاع بیشتر به جدول ۳ مراجعه شود). مدیران اجرایی برای مدت دو سال انتخاب می‌شوند و جلسات آنها با حضور اکثریتی که حداقل دارای نصف مجموع آرا باشد رسمیت می‌یابد.

جدول ۳. کشورهای که همراه با ایران در یک گروه قرار دارند (در بانک جهانی)

کشور	ایران	پاکستان	الجزایر	مراکش	غنا	تونس	افغانستان	مجموع
تعداد حق رأی	۲۳۹۳۶	۹۵۸۹	۹۵۰۲	۵۲۲۳	۱۷۷۵	۹۶۹	۵۵۰	۵۱۵۴۴
درصد از کل	۱/۴۸	۰/۵۹	۰/۵۹	۰/۳۲	۰/۱۱	۰/۰۶	۰/۳	۳/۱۹
درصد در گروه	۴۶	۱۸/۴	۱۸/۴	۱۰	۳/۴	۱/۸	۰/۹	

مأخذ: اطلاعات دریافتی از وزارت امور اقتصادی و دارایی.

رئیس بانک: رئیس بانک جهانی از ابتدای تأسیس تاکنون براساس یک قرارداد نانوشته یکی از اتباع آمریکا است که توسط هیئت اجرایی انتخاب و بجز مواردی که آرای موافق و مخالف هیئت اجرایی مساوی باشد، حق رأی ندارد.

دبیرخانه: دبیرخانه هیئت اجرایی دارای یک دبیرکل و چند معاون است که حداکثر برای ۶ سال انتخاب می‌شوند. دبیرکل قادر به عزل و نصب کارکنان است و نماینده حقوقی این تشکیلات می‌باشد.

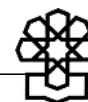
شورای مشورتی: مطابق اساسنامه این بانک، بانک جهانی دارای یک شورای مشورتی هفت نفره است که هیئت رئیسه آنان را از میان افراد صاحب‌نظر از حوزه پول و مالیه انتخاب می‌کند. براساس اساسنامه این بانک ادارات مرکزی بانک جهانی باید در قلمرو کشوری قرار داشته باشد که سهم بیشتری در تأمین سرمایه بانک دارد. به همین علت، تاکنون آمریکا با در اختیار داشتن بیشترین سرمایه، مانع از انتقال ادارات مرکزی این بانک به خارج از آمریکا شده است.

۷. مؤسسات وابسته به بانک جهانی

۷-۱. بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه

این بانک به دنبال کسب سود نبوده و از سال ۱۹۴۸ تاکنون درآمد حاصل از فعالیت‌های خود را صرف اعطای وام‌های کم‌هزینه کرده است.

این بانک از طریق اعطای تسهیلات مالی، ارائه خدمات مشاوره‌ای، کمک‌های فنی، کمک‌های

بلاعوض و یا برگزاری سمینارها و کنفرانس‌ها دانش و تجارب خود را به کشورهای عضو منتقل می‌نماید.

مراحل دریافت وام از بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه

- در مرحله اول، بانک معمولاً هیئتی را به کشور متقاضی وام اعزام می‌کند تا طرح‌های پیشنهادی این کشور را در حضور مقامات ذیصلاح (سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و دستگاه‌های اجرایی ذیربط) بررسی کند.

- در مرحله بعد بانک به بررسی پروژه‌ها از لحاظ مالی، فنی، مدیریتی و اقتصادی می‌پردازد.

- پس از روشن شدن کلیه اجزای هریک از طرح‌ها، مقامات کشور وام‌گیرنده و بانک جهانی به منظور رسیدن به توافق نهایی بر روی سند موافقتنامه اعطای وام به مذاکره می‌پردازند.

- سپس بانک مجوزهای لازم را از مقامات مسئول کشور وام‌گیرنده جهت پیش‌بینی ردیف بودجه برای سال‌های جذب و بازپرداخت وام‌ها دریافت می‌نماید.

- در این مرحله پیشنهاد اعطای وام برای تصویب به هیئت مدیره بانک ارائه می‌گردد و همراه با آن، گزارش کاملی از اوضاع اقتصادی کشور وام‌گیرنده به هیئت مدیره ارائه می‌شود.

- پس از تصویب و صدور مجوز اعطای وام، بازپرداخت آن از سوی دولت تضمین می‌شود و سپس نماینده دولت موافقتنامه وام را امضا می‌نماید و پروژه مورد نظر وارد مرحله اجرایی می‌گردد.

- در طول مدت زمان اجرای پروژه، بانک گزارش‌هایی از پیشرفت پروژه تهیه می‌کند تا براساس آن مبلغ وام به صورت نظارت شده و مرحله به مرحله در حساب خاصی که کشور میزبان افتتاح کرده است، واریز گردد.

- در مرحله پایانی، گزارشی از نتایج کار و تجارب به دست آمده از اجرای پروژه تهیه خواهد شد. این گزارش در همکاری‌های آتی کشور با بانک و انعکاس توان اجرایی کشور بسیار مؤثر خواهد بود.

لازم به یادآوری است برای دریافت وام معمولاً یک تا دو سال زمان برای شناسایی هر پروژه و آماده‌سازی آن لازم است و اجرای هر پروژه بین پنج تا هفت سال به طول می‌انجامد و مدت بازپرداخت آن نیز معمولاً بین ۱۲ تا ۱۷ سال می‌باشد. یک درصد از مبلغ وام نیز در ابتدای امر به‌عنوان هزینه اولیه^۱ از مبلغ وام کسر و به نفع بانک جهانی برداشت می‌شود.

هزینه وام نیز معادل ۰/۷۵ درصد + لایبور^۲ می‌باشد که معمولاً ۰/۲۵ درصد مبلغ مذکور

1. Front and Fee

2. London Interbank Offered Rate

به‌عنوان جایزه خوش‌حسابی بخشیده می‌شود.

جهت اطلاع بیشتر از وام‌هایی که بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه به اعضای خود اعطا نموده است به جداول ۴ و ۵ مراجعه کنید. در این دو جدول به‌ترتیب اسامی ده کشوری که بیشترین و کمترین وام را از این بانک دریافت نموده‌اند، ارائه شده است.

جدول ۴. ده کشور بیشترین استفاده‌کننده از منابع بانک بین‌المللی ترمیم

(میلیون دلار)

و توسعه و IDA

ردیف	بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه		IDA	
	نام کشور	مبلغ	نام کشور	مبلغ
۱	مکزیک	۴۷/۵۹	هند	۳۸/۷۲
۲	برزیل	۴۷/۴۴	بنگلادش	۱۵/۰۸
۳	هند	۴۴/۳۷	پاکستان	۱۲/۵۱
۴	اندونزی	۳۸/۲۱	ویتنام	۱۰/۸۱
۵	چین	۳۷/۹۰	چین	۹/۹۴
۶	ترکیه	۳۷/۵۰	اتیوپی	۸/۸۳
۷	آرژانتین	۲۷/۰۵	تانزانیا	۸/۱۹
۸	کلمبیا	۱۷/۸۷	نیجریا	۶/۶۷
۹	کره جنوبی	۱۵/۴	غنا	۶/۴۴
۱۰	روسیه	۱۳/۸۵	اوگاندا	۶/۱۹

مأخذ: همان.

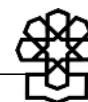
جدول ۵. ده کشور کمترین استفاده‌کننده از منابع بانک بین‌المللی ترمیم

(میلیون دلار)

و توسعه و IDA

ردیف	بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه		IDA	
	نام کشور	مبلغ	نام کشور	مبلغ
۱	مالی	۱/۹	استونی	۰
۲	بورکینافاسو	۱/۹	سنت کیتس	۱/۵
۳	هائیتی	۲/۶	کاستاریکا	۵/۵
۴	بروندی	۴/۸	سوازیلند	۷/۸
۵	دومینیکا	۶/۶	بوتسوانا	۱۵/۸
۶	مالتا	۷/۵	ازبکستان	۱۸/۹
۷	اوگاندا	۹/۱	شیلی	۱۹
۸	سنت وینسنت	۱۲	کلمبیا	۱۹/۵
۹	لوکزامبورگ	۱۲	موریس	۲۰/۲
۱۰	نامیبیا	۱۵	جمهوری دومینیکن	۲۲

مأخذ: همان.

ایران از آغاز عضویت در این بانک تاکنون با اجرای ۳۳ پروژه تا پیش از انقلاب اسلامی و ۱۵ پروژه بعد از انقلاب اسلامی به ترتیب به ارزش ۱۲۱۰ میلیون دلار و ۲۲۰۲ میلیون دلار از منابع این بانک استفاده کرده است. پروژه‌هایی از قبیل پروژه‌های آب و فاضلاب، حمل‌ونقل، انرژی، بهداشت، حمایت‌های اجتماعی و بازسازی مناطق زلزله‌زده از جمله این تسهیلات بوده است. همچنین جمهوری اسلامی ایران توانسته است برای اجرای چهار پروژه دیگر، از کمک‌های بلاعوض این بانک به میزان ۱/۸ میلیون دلار استفاده کند.

ضمناً لازم به یادآوری است که بانک مزبور مطابق اساسنامه خود حق ندارد ملاحظات سیاسی را در تصمیم‌گیری‌ها دخالت دهد.

۲-۷. مؤسسه مالی بین‌المللی^۱

این مؤسسه در سال ۱۹۵۶ میلادی تأسیس شد. هدف اصلی این مؤسسه همکاری با سرمایه‌گذاران بخش خصوصی کشورهای عضو جهت احداث، گسترش و اصلاح فعالیت بنگاه‌های تولیدی است. این مؤسسه در اداره پروژه‌ها مشارکت نمی‌کند؛ بلکه بر فعالیت آنها نظارت دارد.

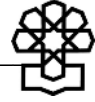
در واقع این مؤسسه چون بخش خصوصی را عامل مثبتی در روند فقرزدایی و رشد اقتصادی می‌داند با ارائه خدمات سرمایه‌گذاری و مشاوره‌ای به پروژه‌های بخش خصوصی به فعالیت‌های این بخش رونق می‌بخشد.

مطابق اساسنامه این مؤسسه رئیس بانک جهانی، رئیس این مؤسسه می‌باشد و قائم‌مقام او در IFC به‌عنوان مدیر اجرایی ایفای نقش می‌کند. مدیران مناطق جغرافیایی (آسیا و اقیانوسیه، اروپا و آسیای مرکزی، خاورمیانه و شمال آفریقا، صحرا و جنوب آفریقا، آمریکای جنوبی و منطقه کارائیب) نیز زیر نظر دو معاون مدیر اجرایی این مؤسسه فعالیت می‌کنند.

در حال حاضر اهداکنندگان منابع مالی و سهام‌داران عمده، نقش مهمی در تصویب پروژه‌ها ایفا می‌کنند. برای مشاهده اسامی اعضا و تاریخ عضویت هر یک به جدول ۶ مراجعه شود.

جدول ۶. اعضای مؤسسه مالی بین‌المللی IFC

نام کشور	تاریخ عضویت	نام کشور	تاریخ عضویت
افغانستان	۱۹۵۷	لاتویا	۱۹۹۳
آلبانی	۱۹۹۱	لبنان	۱۹۵۶
الجزایر	۱۹۹۰	لسوتو	۱۹۷۲
آنگولا	۱۹۸۹	لیبریا	۱۹۶۲
آنتیگوا و باربودا	۱۹۸۷	لیبی	۱۹۵۸
آرژانتین	۱۹۵۹	لیتوانی	۱۹۹۳
ارمنستان	۱۹۹۵	لوکزامبورگ	۱۹۵۶
استرالیا	۱۹۵۶	یوگسلاوی	۱۹۹۳
اتریش	۱۹۵۶	ماداگاسکار	۱۹۶۳
آذربایجان	۱۹۹۵	مالاری	۱۹۶۵
باهاما	۱۹۸۶	مالزی	۱۹۵۸
بحرین	۱۹۹۵	مالدیو	۱۹۸۳
بنگلادش	۱۹۷۶	مالی	۱۹۷۸
باربادوس	۱۹۸۰	جزایر مارشال	۱۹۹۲
روسیه سفید	۱۹۹۲	موریتانی	۱۹۶۷
بلژیک	۱۹۵۶	موریتوس	۱۹۶۸
بلیز	۱۹۸۲	مکزیک	۱۹۵۶
بنین	۱۹۸۷	دولت‌های فدرال میکرونزی	۱۹۹۳
بولیوی	۱۹۵۶	مولداوی	۱۹۹۵
بوسنی و هرزگوین	۱۹۹۳	مغولستان	۱۹۹۱
بوتسوانا	۱۹۷۹	مراکش	۱۹۶۲
برزیل	۱۹۵۶	موزامبیک	۱۹۸۴
بلغارستان	۱۹۹۱	میانمار	۱۹۵۶
بورکینا فاسو	۱۹۷۵	نامیبیا	۱۹۹۰
بروندی	۱۹۷۹	نپال	۱۹۶۶
کامبریج	۱۹۹۷	هلند	۱۹۵۶
کامرون	۱۹۷۴	زولاند نو	۱۹۶۱
کانادا	۱۹۵۶	نیکاراگوئه	۱۹۵۶
کیپ ورد	۱۹۹۰	نیجر	۱۹۸۰
جمهوری مرکزی آفریقا	۱۹۹۱	نیجریه	۱۹۶۱
چاد	۱۹۹۸	نروژ	۱۹۵۶
شیلی	۱۹۵۷	عمان	۱۹۷۳
چین	۱۹۶۹	پاکستان	۱۹۵۶
کلمبیا	۱۹۵۶	پالا	۱۹۹۷
کومورو	۱۹۹۲	پاناما	۱۹۵۶
جمهوری دموکراتیک کنگو	۱۹۷۰	پاپوا-گینه نو	۱۹۷۵

نام کشور	تاریخ عضویت	نام کشور	تاریخ عضویت
جمہوری کنگو	۱۹۸۰	پاراگوئے	۱۹۵۶
کاستاریکا	۱۹۵۶	پرو	۱۹۵۶
ساحل عاج	۱۹۶۳	فیلیپین	۱۹۵۷
کرواتی	۱۹۹۳	لہستان	۱۹۸۷
قبرس	۱۹۶۲	پرتغال	۱۹۶۶
جمہوری چک	۱۹۹۳	رومانی	۱۹۹۰
دانمارک	۱۹۵۶	روسیہ	۱۹۹۳
جی بوتی	۱۹۸۰	رواندا	۱۹۷۵
دومینیکا	۱۹۸۰	ساموا	۱۹۷۴
جمہوری دومینیکن	۱۹۵۶	عربستان سعودی	۱۹۶۲
اکوادور	۱۹۵۶	سنگال	۱۹۶۲
مصر	۱۹۵۶	شیشیل	۱۹۸۱
السالوادور	۱۹۵۶	سیرالئون	۱۹۶۲
گینہ استوایی	۱۹۹۲	سنگاپور	۱۹۶۸
اریترہ	۱۹۹۵	اسلواکی	۱۹۹۳
استونی	۱۹۹۳	اسلونی	۱۹۹۳
حبشہ	۱۹۵۶	جزایر سلیمان	۱۹۸۰
فیجی	۱۹۷۹	سومالی	۱۹۶۲
فنلاند	۱۹۵۶	آفریقای جنوبی	۱۹۵۷
فرانسہ	۱۹۵۶	اسپانیا	۱۹۶۰
گابن	۱۹۷۰	سريلانکا	۱۹۵۶
گامبیا	۱۹۸۳	سنت کیتز و نویس	۱۹۹۶
گرجستان	۱۹۹۵	سنت لوچیا	۱۹۸۲
آلمان	۱۹۵۶	عربستان سعودی	۱۹۶۲
غنا	۱۹۵۸	سودان	۱۹۶۰
یونان	۱۹۵۷	سوازیلند	۱۹۶۹
گرانادا	۱۹۷۵	سوئڈ	۱۹۵۶
گواتمالا	۱۹۵۶	سوئیس	۱۹۹۲
گینہ	۱۹۸۲	سوریہ	۱۹۶۲
گینہ بیسائو	۱۹۷۷	تاجیکستان	۱۹۹۴
گویان	۱۹۶۷	تانزانیا	۱۹۶۲
ہائیتی	۱۹۵۶	تایلند	۱۹۵۶
ہندوراس	۱۹۵۶	توگو	۱۹۶۲
مجارستان	۱۹۸۵	تونگا	۱۹۸۵
ایسلند	۱۹۵۶	ترینیداد و توباگو	۱۹۷۱
ہندوستان	۱۹۵۶	تونس	۱۹۶۲
اندونزی	۱۹۵۶	ترکیہ	۱۹۵۶

نام کشور	تاریخ عضویت	نام کشور	تاریخ عضویت
ایران	۱۹۵۶	ترکمنستان	۱۹۹۷
عراق	۱۹۵۶	اوگاندا	۱۹۶۳
ایرلند	۱۹۵۸	اوکرائی	۱۹۹۳
فلسطین اشغالی	۱۹۵۶	امارات	۱۹۷۷
ایتالیا	۱۹۵۶	بریتانیا	۱۹۵۶
جامائیکا	۱۹۶۴	آمریکا	۱۹۵۶
ژاپن	۱۹۵۶	اروگوئه	۱۹۶۸
اردن	۱۹۵۶	ازبکستان	۱۹۹۳
قزاقستان	۱۹۹۳	وانواتو	۱۹۸۱
کنیا	۱۹۶۴	جمهوری بولیواری ونزوئلا	۱۹۵۶
کری باتی	۱۹۸۶	ویتنام	۱۹۶۷
جمهوری کره	۱۹۶۴	یمن	۱۹۷۰
کویت	۱۹۶۲	یوگسلاوی	۱۹۹۳
جمهوری قرقیزستان	۱۹۹۳	زامبیا	۱۹۶۵
لائوس	۱۹۹۲	زیمبابوه	۱۹۸۰

مأخذ: سایت گروه بانک جهانی.

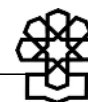
این مؤسسه به دنبال کسب سود است و در اجرای پروژه‌هایی که توجیه اقتصادی ندارند، مداخله‌ای نمی‌کند.

تنها مؤسساتی می‌توانند از خدمات IFC استفاده نمایند که یا متعلق به بخش خصوصی بوده و یا حداقل ۵۱ درصد سهام آنها متعلق به بخش خصوصی باشد. تنها مورد استثنایی در این زمینه شرکت‌های دولتی هستند که در حال خصوصی شدن و در مرحله آماده شدن برای واگذاری به بخش خصوصی هستند در عین حال پروژه باید در یک کشور در حال توسعه عضو IFC اجرا شود و اگر پروژه در یک کشور صنعتی اجرا شود و منافع آن به کشورهای در حال توسعه تعلق گیرد، باز هم امکان استفاده از تسهیلات IFC وجود دارد.

سقف مشارکت IFC در پروژه‌های جدید ۲۵ درصد کل مبلغ پروژه است. این سقف برای حالت‌های خاص نیز تا ۳۵ درصد قابل افزایش است.

این مؤسسه هیچ‌یک از خدمات خود را به صورت رایگان عرضه نمی‌کند و برای هر فعالیتی کارمزدی مطالبه می‌نماید. IFC در قبال مشارکت مالی در پروژه‌های بخش خصوصی درخواست ضمانتنامه دولتی یا بانکی نکرده است و توجیه‌پذیر بودن طرح برای سرمایه‌گذاری این مؤسسه در یک پروژه کفایت می‌کند. به این ترتیب همانند سایر مؤسسات مالی تجاری عمل می‌کند.

طرح‌های بخش خصوصی: در مورد طرح‌های بخش خصوصی که با ضمانت دولت انجام می‌شود،

علاوه بر ارائه گزارش کامل از امکان‌سنجی پروژه به زبان انگلیسی، لازم است تأییدیه نظام بانکی، (بانک عامل) مبنی بر تودیع وثایق کافی جهت تأمین بازپرداخت اقسام وام، در سررسیدهای مربوط ارائه شود.

در مورد طرح‌های بخش خصوصی که فاقد تضمین دولت هستند، لازم است مستقیماً با IFC مکاتبه شود (برای مشاهده طرح‌های تصویب شده پیش از انقلاب اسلامی به جدول ۷، پس از انقلاب اسلامی به جدول ۸ و برای مشاهده کمک‌های بلاعوض به جدول ۹ مراجعه شود).

جدول ۷. طرح‌های تصویب شده در IFC پیش از انقلاب اسلامی

نام پروژه	تاریخ تصویب	مبلغ وام (میلیون دلار)	دستگاه مجری
پروژه برنامه‌ریزی توسعه هفت ساله	۲۲ ژانویه ۱۹۵۷	۷۵	
پروژه راه (۱)	۲۹ می ۱۹۵۹	۷۲	وزارت راه
پروژه بانک توسعه صنعت و معدن ایران	۲۳ نوامبر ۱۹۵۹	۵/۲	
پروژه سد دز	۲۰ فوریه ۱۹۶۰	۴۲	
پروژه راه (۲)	۱۰ ژوئن ۱۹۶۴	۱۸/۵	وزارت راه
پروژه راه (۳)	۲۸ آوریل ۱۹۶۵	۳۲	وزارت راه
پروژه راه‌های ارتباطی روستایی	۲۸ آوریل ۱۹۶۵	۸/۵	
پروژه بانک توسعه صنعت و معدن ایران	۱۲ جولای ۱۹۶۵	۱۰	
پروژه بانک توسعه صنعت و معدن ایران	۲۶ جولای ۱۹۶۶	۲۵	
پروژه دشت قزوین	۱۷ اکتبر ۱۹۲۷	۲۲	
پروژه بانک توسعه صنعت و معدن ایران	۵ ژوئن ۱۹۶۸	۲۵	
پروژه شبکه آبیاری منطقه دز	۱۸ مارس ۱۹۶۹	۳۰	
پروژه بانک توسعه صنعت و معدن ایران	۶ می ۱۹۶۹	۴۰	
پروژه صندوق توسعه کشاورزی (۱)	۱۷ فوریه ۱۹۷۰	۶/۵	وزارت کشاورزی
پروژه راه (۵)	۱۶ ژوئن ۱۹۷۰	۴۲	وزارت راه
پروژه مخابرات و ارتباطات (۱)	۱۰ نوامبر ۱۹۷۰	۳۶	
پروژه بانک توسعه صنعت و معدن ایران	۲۸ جولای ۱۹۷۰	۵۰	
پروژه آموزش	۲۷ اکتبر ۱۹۷۰	۱۹	وزارت آموزش و پرورش
پروژه انرژی	۲۷ اکتبر ۱۹۷۰	۶۰	وزارت نیرو
پروژه صندوق توسعه کشاورزی (۲)	۲۵ ژانویه ۱۹۷۲	۱۴	وزارت کشاورزی
پروژه بانک توسعه صنعت و معدن ایران	۲۱ دسامبر ۱۹۷۱	۵۰	
پروژه خطوط لوله	۱۴ دسامبر ۱۹۷۱	۳۲	شرکت نفت
پروژه بنادر (۱)	۲۹ ژوئن ۱۹۷۲	۲۹	
پروژه مخابرات و ارتباطات (۲)	۱۳ مارس ۱۹۷۳	۸۲	
پروژه جمعیت	۱۵ می ۱۹۷۳	۱۶/۵	

نام پروژه	تاریخ تصویب	مبلغ وام (میلیون دلار)	دستگاه مجری
پروژه انتقال نیرو	۶ جولای ۱۹۷۲	۵۱	وزارت نیرو
پروژه بانک توسعه صنعت و معدن ایران	۵ فوریه ۱۹۷۴	۷۵	
پروژه بانک اعتباری صنعت	۱۶ می ۱۹۷۴	۲۵	
پروژه انرژی (انتقال و توربین‌های گازی)	۱۶ می ۱۹۷۴	۵۸	وزارت نیرو
پروژه بنادر (۲)	۱۶ می ۱۹۷۴	۶۵	
پروژه حمل‌ونقل شهری تهران	۷ اوت ۱۹۷۳	۴۲	
پروژه بانک اعتباری صنعت (۳)	۱۳ اوت ۱۹۷۴	۴۰	
پروژه شیلات	۱۰ سپتامبر ۱۹۷۴	۱۲/۵	شیلات
جمع کل		۱۲۱۰/۷	

مأخذ: همان.

مشاهده می‌شود که اغلب تسهیلات دریافتی از این بانک مربوط به پروژه‌های زیربنایی و توسعه‌ای می‌باشد و پنج پروژه در زمینه راه، سه پروژه مربوط به انرژی، دو پروژه مربوط به بنادر می‌باشند. همچنین از میان طرح‌های تصویب شده هشت طرح توسط بانک توسعه صنعت و معدن ایران ارائه شده است.

جدول ۸. طرح‌های تصویب شده در IFC پس از انقلاب اسلامی

ردیف	نام پروژه	تاریخ تصویب	مبلغ وام میلیون دلار	دستگاه مجری
۱	پروژه بازسازی مناطق زلزله زده	۱۴ مارس ۱۹۹۱	۲۵۰	بنیاد مسکن
۲	ارتقای آبیاری	۱۶ مارس ۱۹۹۳	۱۵۷	وزارتین نیرو و جهاد کشاورزی
۲	پروژه مسیل سیستان	۲۸ می ۱۹۹۲	۵۷	سازمان آب و فاضلاب
۴	پروژه ارتقای کارایی بخش نیرو	۳۰ مارس ۱۹۹۳	۱۶۵	وزارت نیرو
۵	پروژه زهکشی تهران	۲۸ می ۱۹۹۲	۷۷	شهرداری تهران
۶	پروژه بهداشت و تنظیم خانواده (۱)	۲۵ مارس ۱۹۹۳	۱۴۱/۴	وزارت بهداشت
۷	پروژه بهداشت و تغذیه (۲)	۱۸ می ۲۰۰۰	۸۷	وزارت بهداشت
۸	پروژه فاضلاب تهران	۱۸ می ۲۰۰۰	۱۴۵	شرکت آب و فاضلاب تهران
۹	پروژه مدیریت زیست‌محیطی	۸ آوریل ۲۰۰۳	۲۰	سازمان حفاظت محیط زیست
۱۰	پروژه بازسازی مناطق زلزله زده	۳ ژوئن ۲۰۰۳	۱۸۰	وزارت کشور
۱۱	پروژه بهسازی مسکن	۲۵ می ۲۰۰۴	۸۰	وزارت مسکن و شهرسازی
۱۲	پروژه آب و فاضلاب شیراز و اهواز	۲۵ می ۲۰۰۴	۲۷۹	شرکت آب و فاضلاب اهواز و وزارت نیرو
۱۳	پروژه بازسازی مناطق زلزله زده بم و بروات	۲۸ اکتبر ۲۰۰۴	۲۲۰	وزارت مسکن و شهرسازی

ردیف	نام پروژه	تاریخ تصویب	مبلغ وام میلیون دلار	دستگاه مجری
۱۴	پروژه آب و فاضلاب شهرهای شمالی	۲۶ می ۲۰۰۵	۲۲۴	شرکت آب و فاضلاب تهران
۱۵	پروژه سد البرز (پاشاکلا)	۲۶ می ۲۰۰۵	۱۲۰	وزارت جهاد کشاورزی
۱۶	پروژه آموزش فنی و حرفه‌ای	۱۲ اوت ۲۰۰۵	۱ میلیون دلار از مبلغ کل وام به صورت پیش‌پرداخت دریافت شده است	سازمان فنی و حرفه‌ای
جمع کل			۲۴۱۷/۴	

مأخذ: همان.

از کل ۲۴۱۷ میلیون دلار وام دریافتی پس از انقلاب ۶۵ میلیون دلار آن مربوط به بازسازی خرابی‌های ناشی از حوادث طبیعی بوده است. بزرگ‌ترین وام اخذ شده در سال ۲۰۰۴ جهت پروژه آب و فاضلاب شیراز و اهواز اخذ شده که مبلغ آن ۲۷۹ میلیون دلار بوده است.

جدول ۹. کمک‌های بلاعوض IFC

ردیف	نام پروژه	مبلغ کمک بلاعوض (دلار)	تاریخ لازم‌الاجرا شدن	دستگاه اجرایی
۱	اسکان اقشار کم‌درآمد در ایران	۴۹۸۰۰۰	۱۳۸۰ هـ ش	وزارت مسکن
۲	پروژه آب و فاضلاب ۶ شهر	۵۰۰۰۰۰	۱۳۸۰ هـ ش	وزارت نیرو (شرکت آب و فاضلاب کشور)
۳	مدیریت بازیافت و تبدیل مواد زائد شهر تهران	۸۸۳۷۵۰	۲۰۰۲/۹/۲۳ ۲۰۰۴ پایانم	سازمان بازیافت و تبدیل مواد شهر تهران
۴	ملاحظات جنسیتی در ارزیابی برنامه توسعه	۳۴۱۰۰۰	۲۰۰۳/۹/۱۱ م	مرکز مطالعات زنان دانشگاه تهران
۵	حمایت‌های اجتماعی	۴۵۰۰۰۰	۲۰۰۳/۱۰/۱۱ م	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور
۶	ایجاد شبکه زنان فارسی زبان	۱۰۰۰۰۰	۱۳۸۴ هـ ش	مرکز مطالعات زنان دانشگاه تهران
۷	مدیریت پروژه	۳۱۱۰۰۰	۱۳۸۴ هـ ش	سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران
جمع کل			۳,۰۸۳,۷۵۰	

مأخذ: همان.

از ۳ میلیون دلار تسهیلات دریافتی در قالب کمک‌های بلاعوض مبلغ ۸۸۴ هزار دلار آن مربوط به پروژه مدیریت بازیافت شهر تهران بوده است که این مبلغ بزرگ‌ترین کمک دریافتی کشور از IFC می‌باشد. مشاهده می‌شود که کمک‌های بلاعوض IFS عمدتاً در حیطه‌های اجتماعی و فرهنگی می‌باشد و کمتر ماهیت اقتصادی دارد.

بی‌نیازی به تضمین دولت در پروژه‌های IFC به معنی بی‌اطلاعی دولت از موضوع نیست، بلکه مطابق اساسنامه این مؤسسه، هر قرارداد مالی زمانی لازم‌الاجرا خواهد بود که وزیر اقتصادی و دارایی آن کشور و یا نماینده وی موافقت خود را با انعقاد قرارداد اعلام نماید. عضویت ایران در IFC: ایران در سال ۱۳۳۵ با خرید ۳۷۲ سهم به عضویت این مؤسسه درآمد؛ و در حال حاضر با داشتن تعداد ۱۴۴۴ سهم، معادل شش‌صدم درصد از کل سهام این مؤسسه را در اختیار دارد.

نماینده رسمی ایران در این مؤسسه، سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران می‌باشد که وظیفه هماهنگی میان IFC و دستگاه‌های داخلی را برعهده دارد.

۳-۷. مؤسسه توسعه بین‌المللی^۱

این مؤسسه در سال ۱۹۶۰ با هدف کمک به کشورهای فقیر دنیا ایجاد گردید تا کشورهایی را که قادر به دریافت وام از بانک جهانی نمی‌باشند، با اعطای وام‌های بلندمدت ۴۰ تا ۵۰ ساله بدون بهره (و یا با نرخ بهره ناچیز) مورد حمایت قرار دهد.

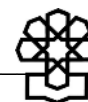
در همین راستا، این مؤسسه نخستین وام‌های خود را در سال ۱۹۶۱ به کشورهای شیلی، هندوراس، هند و سودان اعطا کرد و با این عمل، کار خود را رسماً آغاز نمود.

منابع مالی این مؤسسه از طریق حق عضویت اعضا، اعانات و مساعدت‌های مالی کشورهای ثروتمند جهان و همچنین جریمه دیرکرد کشورهای برخوردار تأمین می‌شود. این مساعدت‌ها به‌منظور دستیابی کشورهای فقیر به توسعه پایدار، ایجاد اشتغال، افزایش درآمد و بهبود وضعیت زندگی، ارتقای کیفیت تحصيلات پایه، افزایش سطح سلامت، کاهش آلودگی هوا، حفاظت از محیط زیست و اصلاحات ساختار اقتصادی به ویژه در بخش خصوصی اعطا می‌شود.

هر کشور باید پیش از عضویت در این مؤسسه به عضویت در IBRD درآمد داشته باشد.

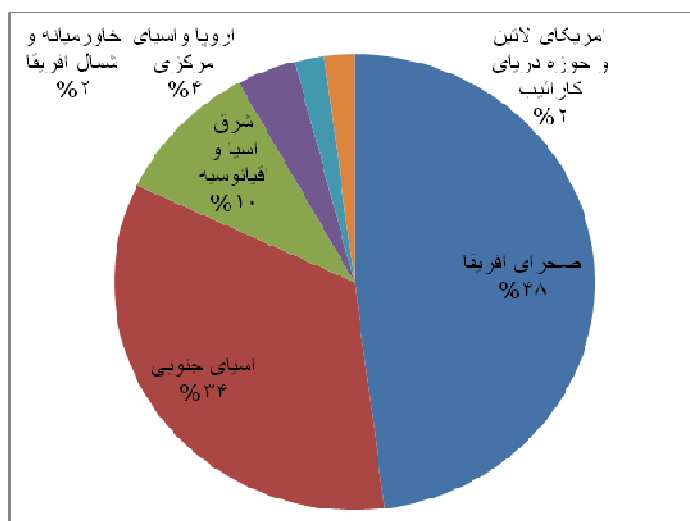
کشورهایی که تا سال ۲۰۰۸ دارای بیشترین بدهی به IDA می‌باشند عبارتند از: هند، پاکستان، نیجریه، ویتنام، اتیوپی، اوگاندا، تانزانیا، کنیا، اندونزی و بنگلادش که از بین آنها هند با ۲۲۵۱ میلیون دلار دارای بیشترین بدهی و بنگلادش با ۳۷۹ میلیون دلار کمترین بدهی را به این بانک دارند.

1. International Development Association (IDA)

میزان اعتبارات اعطایی IDA با توجه به تقسیم‌بندی‌های جغرافیایی به شرح زیر است: صحرای آفریقا ۴۹ درصد، آسیای جنوبی ۳۴ درصد، شرق آسیا، اقیانوس آرام ۱۰ درصد، اروپا، آسیای مرکزی ۴ درصد، خاورمیانه، شمال آفریقا ۲ درصد، آمریکای لاتین و حوزه دریای کارائیب ۲ درصد.

نمودار اعتبارات اعطایی IDA بر اساس تقسیمات جغرافیایی

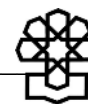
مأخذ: سایت گروه بانک جهانی.

میزان اعتبارات اعطایی IDA به بخش‌های مختلف: اجتماعی ۲۹ درصد، صنعت ۸ درصد، زیربنایی ۳۳ درصد، کشاورزی ۷ درصد، امور عمومی و اداری ۲۳ درصد. برای مشاهده اعضای مؤسسه توسعه بین‌المللی و تاریخ عضویت هر یک از اعضا به جدول ۱۰ مراجعه کنید.

جدول ۱۰. اعضای مؤسسه توسعه بین‌المللی

نام کشور	تاریخ عضویت	نام کشور	تاریخ عضویت
افغانستان	۱۹۶۱	لبنان	۱۹۶۲
آلبانی	۱۹۹۱	لسوتو	۱۹۶۸
الجزایر	۱۹۶۳	لیبریا	۱۹۶۲
آنگولا	۱۹۸۹	لیبی	۱۹۶۱
آرژانتین	۱۹۶۲	لوکزامبورگ	۱۹۶۴
ارمنستان	۱۹۹۳	یوگسلاوی	۱۹۹۳
استرالیا	۱۹۶۰	ماداگاسکار	۱۹۶۳
اتریش	۱۹۶۱	مالاری	۱۹۶۵
آذربایجان	۱۹۹۵	مالزی	۱۹۶۰

نام کشور	تاریخ عضویت	نام کشور	تاریخ عضویت
بنگلادش	۱۹۷۲	مالدیو	۱۹۷۸
باربادوس	۱۹۹۹	مالی	۱۹۶۳
بلژیک	۱۹۶۴	جزایر مارشال	۱۹۹۳
بلیز	۱۹۸۲	موریتانی	۱۹۶۳
بنین	۱۹۶۳	موریتوس	۱۹۶۸
بوتان	۱۹۸۱	مکزیک	۱۹۶۱
بولیوی	۱۹۶۱	دولت‌های فدرال میکرونزی	۱۹۹۳
بوسنی و هرزگوین	۱۹۹۳	مولداوی	۱۹۹۴
بوتسوانا	۱۹۶۸	مغولستان	۱۹۹۱
برزیل	۱۹۶۳	مراکش	۱۹۶۰
بورکینا فاسو	۱۹۶۳	موزامبیک	۱۹۸۴
بروندی	۱۹۶۳	میانمار	۱۹۶۲
کامبریج	۱۹۷۹	نپال	۱۹۶۳
کامرون	۱۹۶۴	هلند	۱۹۶۱
کانادا	۱۹۶۰	زولاند نو	۱۹۷۴
کیپ ورد	۱۹۷۸	نیکاراگوئه	۱۹۶۰
جمهوری مرکزی آفریقا	۱۹۶۳	نیجر	۱۹۶۳
چاد	۱۹۶۳	نیجریه	۱۹۶۱
شیلی	۱۹۶۰	نروژ	۱۹۶۰
چین	۱۹۶۰	عمان	۱۹۷۳
کلمبیا	۱۹۶۱	پاکستان	۱۹۶۰
کومورو	۱۹۷۷	پالا	۱۹۹۷
جمهوری دمکراتیک کنگو	۱۹۶۳	پاناما	۱۹۶۱
جمهوری کنگو	۱۹۶۳	پاپوا-گینه نو	۱۹۷۵
کاستاریکا	۱۹۶۱	پاراگوئه	۱۹۶۱
ساحل عاج	۱۹۶۳	پرو	۱۹۶۱
کرواتی	۱۹۹۳	فیلیپین	۱۹۶۰
قبرس	۱۹۶۲	لهستان	۱۹۸۸
جمهوری چک	۱۹۹۳	پرتغال	۱۹۹۲
دانمارک	۱۹۶۰	روسیه	۱۹۹۲
جی بوتی	۱۹۸۰	رواندا	۱۹۶۳
دومینیکا	۱۹۸۰	ساموا	۱۹۷۴
جمهوری دومینیکن	۱۹۶۲	سائو تومه و پرنسیت	۱۹۷۷
تیمور شرقی	۲۰۰۲	عربستان سعودی	۱۹۶۰
اکوادور	۱۹۶۱	سنگال	۱۹۶۲
مصر	۱۹۶۰	سیرالئون	۱۹۶۲
السالوادور	۱۹۶۲	اسلواکی	۱۹۹۳

نام کشور	تاریخ عضویت	نام کشور	تاریخ عضویت
گینه استوایی	۱۹۷۲	اسلونی	۱۹۹۳
اریتره	۱۹۹۴	جزایر سلیمان	۱۹۸۰
حبشه	۱۹۶۱	سومالی	۱۹۶۲
فیجی	۱۹۷۱	آفریقای جنوبی	۱۹۶۰
فنلاند	۱۹۶۰	اسپانیا	۱۹۶۰
فرانسه	۱۹۶۰	سريلانکا	۱۹۶۱
گابن	۱۹۶۳	سنت کیتز و نویس	۱۹۸۷
گامبیا	۱۹۶۷	سنت لوچیا	۱۹۸۲
گرجستان	۱۹۹۳	سنت وینسنت و گرنادینز	۱۹۵۲
آلمان	۱۹۶۰	سودان	۱۹۶۰
غنا	۱۹۶۰	سوازیلند	۱۹۶۹
یونان	۱۹۶۲	سوئد	۱۹۶۰
گرانادا	۱۹۷۵	سوئیس	۱۹۹۲
گوآتمالا	۱۹۶۱	سوریه	۱۹۶۲
گینه	۱۹۶۹	تاجیکستان	۱۹۹۳
گینه بیسائو	۱۹۷۷	تانزانیا	۱۹۶۲
گویان	۱۹۶۷	تایلند	۱۹۶۰
هائیتی	۱۹۶۱	توگو	۱۹۶۲
هندوراس	۱۹۶۰	تونگا	۱۹۸۵
مجارستان	۱۹۸۵	ترینیداد و توباگو	۱۹۷۲
ایسلند	۱۹۶۱	تونس	۱۹۶۰
هندوستان	۱۹۶۰	ترکیه	۱۹۶۰
اندونزی	۱۹۶۸	اوگاندا	۱۹۶۳
ایران	۱۹۶۰	امارات	۱۹۸۱
عراق	۱۹۶۰	بریتانیا	۱۹۸۰
ایرلند	۱۹۶۰	آمریکا	۱۹۶۰
فلسطین اشغالی	۱۹۶۰	ازبکستان	۱۹۹۲
ایتالیا	۱۹۶۰	وانواتو	۱۹۸۱
ژاپن	۱۹۶۰	ویتنام	۱۹۶۰
اردن	۱۹۶۰	جمهوری یمن	۱۹۷۰
قزاقستان	۱۹۶۲	یوگسلاوی	۱۹۹۳
کنیا	۱۹۶۴	زامبیا	۱۹۶۵
کری باتی	۱۹۸۶	زیمبابوه	۱۹۸۰
جمهوری کره	۱۹۶۱	لائوس	۱۹۶۳
کویت	۱۹۶۲	لاتویا	۱۹۹۲
جمهوری قرقیزستان	۱۹۹۲		

مأخذ: همان.

۴-۷. سازمان تضمین چندجانبه سرمایه‌گذاری (میگا)^۱

در پی حوادث ابتدای دهه ۱۹۸۰ در جهان و کاهش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی^۲، اقتصاددانان مطرح دنیا برای جلوگیری از این مسئله درصدد برآمدند، مؤسسه‌ای بین‌المللی به نام میگا تأسیس نمایند که در این میان تلاش‌های یک اقتصاددان مصری به نام دکتر شیبانی بسیار مؤثر افتاد. براساس این فکر مقرر شد، مؤسسه‌ای وابسته به بانک جهانی با هدف حمایت از سرمایه‌گذاری خارجی تأسیس شود تا منافع مالی و سیاسی کشورهای در حال توسعه و صنعتی را به‌طور همزمان حفظ نموده و توسعه لازم را از طریق سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورهای نیازمند به‌وجود آورد.

بدین ترتیب سازمان چندجانبه تضمین سرمایه‌گذاری (میگا) در سال ۱۹۸۸ تأسیس و کار خود را از سال ۱۹۹۰ آغاز نمود. وظیفه این سازمان پوشش دادن به سرمایه‌گذاری‌هایی است که ممکن است در معرض مخاطراتی از قبیل مصادره اموال، تغییر حکومت و بروز جنگ قرار بگیرد. این سازمان منابع مالی مورد نیاز خود را از طریق حق عضویت کشورهای عضو تأمین می‌نماید. سازمان مذکور با توجه به نوع فعالیتی که دارد با مؤسسه‌های بیمه دولتی و خصوصی اعم از ملی و بین‌المللی همکاری می‌نماید. بانک جهانی با تأسیس میگا و ایجاد پوشش بیمه‌ای برای ریسک‌های غیرتجاری، به دنبال افزایش سرمایه‌گذاری خارجی در جهان بوده و تاکنون نیز تا حد نسبتاً زیادی به این مهم نائل آمده است. نکته قابل توجه اینکه درحال حاضر میگا تنها مؤسسه‌ای است که سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی را در کشورهای در حال توسعه پوشش می‌دهد و فعالیت خود را بر تشویق سرمایه‌گذاری خارجی و حمایت از بخش خصوصی در این کشورها متمرکز کرده است. برای مشاهده اعضای این سازمان و تاریخ عضویت هر یک به جدول ۱۱ مراجعه شود.

جدول ۱۱. اعضای سازمان تضمین سرمایه‌گذاری چندجانبه (میگا)

نام کشور	تاریخ عضویت	نام کشور	تاریخ عضویت
آلبانی	۱۹۹۱	لبنان	۱۹۹۴
الجزایر	۱۹۹۶	لسوتو	۱۹۸۸
آنگولا	۱۹۸۹	لیبی	۱۹۹۳
آرژانتین	۱۹۹۲	لیتوانی	۱۹۹۳
ارمنستان	۱۹۹۵	لوکزامبورگ	۱۹۹۱
استرالیا	۱۹۹۹	یوگسلاوی	۱۹۹۳
اتریش	۱۹۹۷	ماداگاسکار	۱۹۸۸

1. Multilateral Investment Guarantee Agency (MIGA)

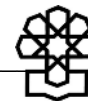
2. Foreign Direct Investment (FDI)

نام کشور	تاریخ عضویت	نام کشور	تاریخ عضویت
آذربایجان	۱۹۹۲	مالاری	۱۹۸۸
باهاما	۱۹۹۴	مالزی	۱۹۹۱
بحرین	۱۹۸۸	مالی	۱۹۹۲
بنگلادش	۱۹۸۸	مالت	۱۹۹۰
باربادوس	۱۹۸۸	موریتانی	۱۹۹۲
روسیه سفید	۱۹۹۲	موریتوس	۱۹۹۰
بلژیک	۱۹۹۲	دولت‌های فدرال میکرونزی	۱۹۹۳
بلیز	۱۹۹۲	مولداوی	۱۹۹۳
بنین	۱۹۹۴	مغولستان	۱۹۹۹
بولیوی	۱۹۹۱	مراکش	۱۹۹۲
بوسنی و هرزگوین	۱۹۹۳	موزامبیک	۱۹۹۴
بوتسوانا	۱۹۹۰	نامیبیا	۱۹۹۰
برزیل	۱۹۹۳	نپال	۱۹۹۴
بلغارستان	۱۹۹۲	هلند	۱۹۸۸
بورکینا فاسو	۱۹۸۸	نیکاراگوئه	۱۹۹۲
بروندی	۱۹۹۸	نیجر	۱۹۸۸
کامبریج	۱۹۹۹	نیجریه	۱۹۸۸
کامرون	۱۹۸۸	نروژ	۱۹۸۹
کانادا	۱۹۸۸	عمان	۱۹۸۹
کیپ ورد	۱۹۹۳	پاکستان	۱۹۸۸
جمهوری مرکزی آفریقا	۲۰۰۰	پالا	۱۹۹۷
چاد	۲۰۰۲	پاناما	۱۹۹۷
شیلی	۱۹۸۸	پاپوا-گینه نو	۱۹۹۱
چین	۱۹۸۸	پاراگوئه	۱۹۹۲
کلمبیا	۱۹۹۵	پرو	۱۹۹۱
جمهوری دمکراتیک کنگو	۱۹۸۹	فیلیپین	۱۹۹۴
جمهوری کنگو	۱۹۹۱	لهستان	۱۹۹۰
کاستاریکا	۱۹۹۴	پرتغال	۱۹۸۸
ساحل عاج	۱۹۸۸	قطر	۱۹۹۶
کرواتی	۱۹۹۳	رومانی	۱۹۹۲
قبرس	۱۹۹۸	روسیه	۱۹۹۲
جمهوری چک	۱۹۹۳	ساموا	۱۹۸۸
دانمارک	۱۹۸۸	عربستان سعودی	۱۹۸۸
دومینیکا	۱۹۹۱	سنگال	۱۹۸۸
جمهوری دومینیکن	۱۹۹۷	شیسل	۱۹۹۲
تیمور شرقی	۲۰۰۲	سیرالئون	۱۹۹۶
اکوادور	۱۹۸۸	سنگاپور	۱۹۹۸

نام کشور	تاریخ عضویت	نام کشور	تاریخ عضویت
مصر	۱۹۸۸	اسلواکی	۱۹۹۲
السالوادور	۱۹۹۱	اسلونی	۱۹۹۲
گینه استوایی	۱۹۹۴	آفریقای جنوبی	۱۹۹۴
اریتره	۱۹۹۶	اسپانیا	۱۹۸۸
استونی	۱۹۹۲	سريلانکا	۱۹۸۸
حبشه	۱۹۹۱	سنت کیتز و نویس	۱۹۹۹
فیجی	۱۹۹۰	سنت لوچیا	۱۹۸۸
فنلاند	۱۹۸۸	سنت وینسنت و گرنادینز	۱۹۹۰
فرانسه	۱۹۸۹	سودان	۱۹۹۱
گامبیا	۱۹۹۲	سوازیلند	۱۹۹۰
گرجستان	۱۹۹۲	سوئد	۱۹۸۸
آلمان	۱۹۹۸	سوئیس	۱۹۸۸
غنا	۱۹۸۸	سوریه	۲۰۰۲
یونان	۱۹۹۲	تانزانیا	۱۹۹۲
گرانادا	۱۹۸۸	تایلند	۱۹۵۶
گواتمالا	۱۹۹۶	توگو	۱۹۸۸
گینه	۱۹۹۵	ترینیداد و توباگو	۱۹۹۲
گویان	۱۹۸۹	تونس	۱۹۸۸
هائیتی	۱۹۹۶	ترکیه	۱۹۸۸
هندوراس	۱۹۹۲	ترکمنستان	۱۹۹۲
مجارستان	۱۹۸۸	اوگاندا	۱۹۹۲
ایسلند	۱۹۹۸	اوکراین	۱۹۹۴
هندوستان	۱۹۹۴	امارات	۱۹۹۲
اندونزی	۱۹۸۸	بریتانیا	۱۹۸۸
ایرلند	۱۹۸۹	آمریکا	۱۹۸۸
فلسطین اشغالی	۱۹۹۲	اروگوئه	۱۹۹۲
ایتالیا	۱۹۸۸	ازبکستان	۱۹۸۸
جامائیکا	۱۹۸۸	وانواتو	۱۹۸۸
ژاپن	۱۹۸۸	جمهوری بولیواری ونزوئلا	۱۹۹۴
اردن	۱۹۸۸	ویتنام	۱۹۹۴
قزاقستان	۱۹۹۲	یمن	۱۹۹۶
کنیا	۱۹۸۸	یوگسلاوی	۱۹۹۲
جمهوری کره	۱۹۸۸	زامبیا	۱۹۸۸
کویت	۱۹۸۸	زیمبابوه	۱۹۹۲
جمهوری قرقیزستان	۱۹۹۲	لاتویا	۱۹۹۸
لائوس	۲۰۰۰		

مأخذ: همان.

شایان ذکر است که ایران نیز از سال ۲۰۰۳ به عضویت میگا درآمده است.

استفاده از تضمین میگا: برای استفاده از تضمین میگا ابتدا باید سرمایه‌گذار درخواست خود را مستقیماً به میگا ارسال کند و پس از آن، میگا براساس ماده (۱۵) اساسنامه خود، این درخواست را به دولت میزبان اعلام نماید. برطبق این ماده: «میگا پیش از تأیید کشور میزبان مبنی بر صدور تضمین جهت خطرات مقرر، هیچ قرارداد تضمینی را منعقد نخواهد کرد».

لازم به ذکر است که قبل از ارسال درخواست، سرمایه‌گذاران باید قوانین موضوع میگا را مطالعه کنند و بررسی‌های لازم را انجام دهند. برای مثال اینکه راهنمای زیست‌محیطی میگا را مطالعه نمایند و از مفاد آن آگاه باشند.

ایران در میگا: در بهمن‌ماه سال ۱۳۷۶ تقاضای عضویت ایران در میگا به این مؤسسه ارسال شد؛ و در آوریل همان سال این تقاضانامه از سوی میگا پذیرفته شد. ولی وقتی موضوع عضویت ایران در این سازمان رسمیت یافت که موضوع در تیرماه ۱۳۸۳ به تصویب شورای محترم نگهبان رسید. در حال حاضر ایران با در اختیار داشتن ۱۸۳۶ رأی بیست‌ویکمین کشور دارای حق رأی در این مؤسسه می‌باشد.

پروژه‌های تضمین شده: در حال حاضر میگا دو پروژه را در ایران تحت پوشش بیمه ریسک‌های سیاسی قرار داده است. پروژه «پتروشیمی مهر» به مبلغ ۱۲۲ میلیون دلار به مدت ۱۵ سال با مشارکت شرکت‌هایی از ژاپن و تایلند و شرکت ملی صنایع پتروشیمی ایران در منطقه عسلویه، با هدف تولید پلی‌اتیلن سنگین برای ریسک‌های نقض قرارداد، جنگ و آشوب‌های داخلی. پروژه «گونی‌بافی و بسته‌بندی جسور» به مبلغ ۵ میلیون دلار برای مدت ۱۰ سال در برابر ریسک‌های انتقال و تبدیل ارز، مصادره و جنگ و شورش داخلی.

۵-۷. مرکز بین‌المللی حل و فصل اختلافات سرمایه‌گذاری^۱

این مرکز در سال ۱۹۶۶ تأسیس شد و کانونی است برای حل و فصل اختلاف بین سرمایه‌گذاران خارجی و دولت‌های عضو و قبول رأی داوری آن برای طرفین اختلاف الزامی است، این مرکز دارای یک شورای اداری و یک دبیرخانه بوده و ریاست آن برعهده رئیس بانک جهانی است. در این شورا هر کشور یک نماینده دارد. از وظایف این مرکز می‌توان به ارائه خدمات مشاوره‌ای، تحقیقاتی و انتشاراتی درخصوص قوانین سرمایه‌گذاری خارجی اشاره کرد. اما مهمترین و اصلی‌ترین وظیفه این مرکز، حل و فصل اختلافات سرمایه‌گذاری است. از دیگر فعالیت‌های این مرکز همچنین می‌توان به جمع‌آوری قوانین سرمایه‌گذاری کشورهای مختلف دنیا نیز اشاره نمود که توسط کارکنان این

1. the International Centre for the Settlement of Investment Disputes (ICSID)

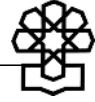
مرکز به روز می‌شوند.

عضویت در این مرکز، متعاقب عضویت در بانک جهانی صورت می‌پذیرد و در این خصوص نیازی به ارسال تقاضانامه رسمی نیست و هر کشوری با تأیید و امضای کنوانسیون ICSID به عضویت این مرکز درخواهد آمد. حل و فصل اختلافات سرمایه‌گذاری تنها در مواقعی قابل طرح در ICSID خواهد بود که در موافقتنامه‌های سرمایه‌گذاری، به داوری این مرکز اشاره شده باشد. تاکنون ۱۴۶ کشور دنیا به عضویت این مرکز درآمده‌اند که جدیدترین عضو آن کشور سوریه است (فوریه ۲۰۰۶) و جمهوری اسلامی ایران هنوز عضو این مرکز نمی‌باشد. در صورت عضویت در این مرکز، سرمایه‌گذار اعتماد کافی به دولت سرمایه‌پذیر خواهد داشت و این امر جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی را تسهیل خواهد کرد و به آنها اطمینان می‌دهد که در صورت بروز هرگونه اختلاف، می‌توان با مراجعه به این مرکز مشکل را به راحتی برطرف نمود. بدین ترتیب ملاحظه می‌شود که عضویت در ICSID از جهت بالا بردن اعتبار بین‌المللی کشور و اطمینان دادن به سرمایه‌گذار خارجی، حائز اهمیت می‌باشد.

البته لازم به یادآوری است با اینکه ایران به عضویت این مرکز در نیامده است ولی در کلیه موافقتنامه‌های سرمایه‌گذاری منعقد شده با سرمایه‌گذاران خارجی، به این موضوع اشاره می‌شود که در صورت بروز اختلاف موضوع به محاکم بین‌المللی و ICSID ارجاع داده خواهد شد. برای مشاهده اعضای این مرکز و تاریخ عضویت هر یک به جدول ۱۲ مراجعه شود.

جدول ۱۲. اعضای مرکز بین‌المللی حل و فصل اختلافات سرمایه‌گذاری ICSID

نام کشور	تاریخ عضویت	نام کشور	تاریخ عضویت
افغانستان	۱۹۶۸	لسوتو	۱۹۶۹
آلبانی	۱۹۹۱	لیبریا	۱۹۷۰
الجزایر	۱۹۹۶	لیتوانی	۱۹۹۲
آرژانتین	۱۹۹۴	لوکزامبورگ	۱۹۷۰
ارمنستان	۱۹۹۲	یوگسلاوی	۱۹۹۸
استرالیا	۱۹۹۱	ماداگاسکار	۱۹۶۶
اتریش	۱۹۷۱	مالاری	۱۹۶۶
آذربایجان	۱۹۹۲	مالزی	۱۹۶۶
باهاما	۱۹۹۵	مالی	۱۹۷۸
بحرین	۱۹۹۶	موریتانی	۱۹۶۶
بنگلادش	۱۹۸۰	موریتوس	۱۹۶۹
باربادوس	۱۹۸۲	دولت‌های فدرال میکرونزی	۱۹۹۳
روسیه سفید	۱۹۹۲	مراکش	۱۹۶۷

نام کشور	تاریخ عضویت	نام کشور	تاریخ عضویت
بلژیک	۱۹۷۰	موزامبیک	۱۹۹۵
بنین	۱۹۶۶	نپال	۱۹۶۹
بولیوی	۱۹۹۵	ہلند	۱۹۶۶
بوسنی و ہرزگوین	۱۹۹۷	زولاند نو	۱۹۸۰
بوتسوانا	۱۹۷۰	نیکاراگوئہ	۱۹۹۵
بلغارستان	۲۰۰۱	نیجر	۱۹۶۶
بورکینا فاسو	۱۹۶۶	نیجریہ	۱۹۶۶
برونئی	۱۹۶۹	نروژ	۱۹۶۷
کامرون	۱۹۶۷	عمان	۱۹۹۵
جمہوری مرکزی آفریقا	۱۹۶۶	پاکستان	۱۹۶۶
چاد	۱۹۶۶	پاناما	۱۹۹۶
شیلی	۱۹۹۱	پاپوا-گینہ نو	۱۹۷۸
چین	۱۹۹۳	پاراگوئہ	۱۹۸۳
کلمبیا	۱۹۹۷	پرو	۱۹۹۳
کومورو	۱۹۷۸	فیلیپین	۱۹۷۸
جمہوری دمکراتیک کنگو	۱۹۷۰	پرتغال	۱۹۸۴
جمہوری کنگو	۱۹۶۶	رومانی	۱۹۷۵
کاستاریکا	۱۹۹۳	رواندا	۱۹۷۹
ساحل عاج	۱۹۶۶	ساموا	۱۹۷۸
کرواتی	۱۹۹۸	عربستان سعودی	۱۹۸۰
قبرس	۱۹۶۶	سنگال	۱۹۶۷
جمہوری چک	۱۹۹۳	شیشل	۱۹۷۸
دانمارک	۱۹۶۸	سیرالئون	۱۹۶۶
اکوادور	۱۹۸۶	سنگاپور	۱۹۶۸
مصر	۱۹۷۲	اسلواکی	۱۹۹۴
السالوادور	۱۹۸۴	اسلونی	۱۹۹۴
استونی	۱۹۹۲	جزائر سلیمان	۱۹۸۱
فیجی	۱۹۷۷	سومالی	۱۹۶۸
فنلاند	۱۹۶۹	اسپانیا	۱۹۹۴
فرانسہ	۱۹۶۷	سریلانکا	۱۹۶۷
گابن	۱۹۶۶	سنت کیتز و نویس	۱۹۹۵
گامبیا	۱۹۷۵	سنت لویجیا	۱۹۸۴
گرجستان	۱۹۹۲	سودان	۱۹۷۳
آلمان	۱۹۶۹	سوازیلند	۱۹۷۱
غنا	۱۹۶۶	سوئڈ	۱۹۶۷
یونان	۱۹۶۹	سوئیس	۱۹۶۸
گرانادا	۱۹۹۱	تانزانیا	۱۹۹۲

نام کشور	تاریخ عضویت	نام کشور	تاریخ عضویت
گینه	۱۹۶۸	توگو	۱۹۶۷
گویان	۱۹۶۹	تونگا	۱۹۹۰
هندوراس	۱۹۸۹	ترینیداد و توباگو	۱۹۶۷
مجارستان	۱۹۸۷	تونس	۱۹۶۶
ایسلند	۱۹۶۶	ترکیه	۱۹۸۹
اندونزی	۱۹۶۸	ترکمنستان	۱۹۹۲
ایرلند	۱۹۸۱	اوگاندا	۱۹۶۶
فلسطین اشغالی	۱۹۸۳	اوکرای	۲۰۰۰
ایتالیا	۱۹۷۱	امارات	۱۹۸۲
جامائیکا	۱۹۶۶	بریتانیا	۱۹۶۷
ژاپن	۱۹۶۷	آمریکا	۱۹۶۶
اردن	۱۹۷۲	اروگوئه	۲۰۰۰
قزاقستان	۲۰۰۰	ازبکستان	۱۹۹۵
کنیا	۱۹۶۷	جمهوری بولیواری ونزوئلا	۱۹۹۵
جمهوری کره	۱۹۶۷	زامبیا	۱۹۷۰
کویت	۱۹۷۹	زیمبابوه	۱۹۹۴
لاتویا	۱۹۹۷		

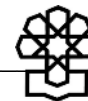
مأخذ: همان.

عملکرد بانک جهانی و وضعیت کلی ایران

این بانک، مؤسسه‌ای است که از پول مالیات‌دهندگان مردم جهان به وجود آمده و در حال حاضر ابزاری است در دست دولت آمریکا که با ریاست دائمی بر آن و در اختیار داشتن بیشترین سهم در این بانک بیشترین اثرگذاری را بر عملکرد و مصوبات آن دارد.^۱

همان‌طور که بیان شد مسئولیت بانک جهانی کاهش فقر در کشورهای رو به توسعه است. بنابراین، کشورهای فقیر می‌توانند از بانک جهانی وام‌هایی به‌منظور رهایی از فقر دریافت کنند، اما در عمل، بانک جهانی به کشورهای ثروتمند جهان کمک می‌کند. این مطلب را انستیتو مطالعات استراتژیک در واشنگتن طی گزارشی چنین آورده است: شرکت‌های نفتی بیش از همه از وام‌های بانک جهانی بهره‌مند می‌شوند و این وام‌ها، نه تنها شرکت‌های یاد شده را ثروتمند می‌سازد، بلکه فقر را نیز در کشورهای عقب‌افتاده و در حال توسعه کاهش نمی‌دهد. برای مثال یکی از شرکت‌هایی که بیشترین منفعت را از این وام‌ها به‌دست آورده است، شرکت نفتی آمریکایی هالیبورتن است که

۱. لازم به توضیح است که کشورهای قدرتمند صنعتی جهان دارای بیشترین سهم و حق رأی در این بانک می‌باشند (انگلستان، فرانسه، آلمان، ایتالیا و ژاپن).

دیک چینی معاون رئیس‌جمهور اسبق آمریکا، رئیس آن می‌باشد. براساس این گزارش بانک جهانی از سال ۱۹۹۲ مبلغ ۱۰/۷ میلیارد دلار به شکل وام در اختیار کمپانی‌های نفتی قرار داده و شرکت‌های نفتی آمریکایی تاکنون بیشترین منفعت را از محل این پروژه‌ها نصیب خود کرده‌اند. از جمله ۱۲ شرکتی که از سود پروژه‌های نفتی بانک جهانی بیشترین منفعت را کسب نموده‌اند، ۶ مورد از آنها آمریکایی می‌باشند و عبارتند از: هالیبرتون،^۱ انرون،^۲ بشل،^۳ آنوکل،^۴ تکزاکو،^۵ شورو.^۶ براساس این گزارش ۸۲ درصد پروژه‌های نفتی بانک جهانی به کشورهای فقیری تعلق می‌گیرد که نفت و گازشان را به کشورهای خارجی می‌فروشند. در گزارش این انستیتو همچنین آمده است، در راستای این اهداف بانک جهانی و شرکت‌های نفتی آمریکایی و دولت آمریکا به بنگلادش فشار می‌آورند تا این کشور ذخیره‌های گاز خود را به فروش برساند، درحالی که مردم این کشور با استفاده از نیروی برق نیازی به بهره‌برداری از منابع گاز خود ندارند. اما از نظر آنها (بانک جهانی و شرکت‌های نفتی آمریکایی) گاز ضرورت اولیه مردم بنگلادش می‌باشد و باید در بنگلادش مورد بهره‌برداری قرار گیرد. بر طبق این گزارش، بانک جهانی در سال گذشته نیز به کشورهای ثروتمند کمک نمود تا نفت و گاز ارزان را از بسیاری کشورها به‌خصوص از بحیره کسپین، جنوب آفریقا و آمریکای جنوبی به‌دست آورند.

حدود ۶۰ سال از تأسیس بانک جهانی می‌گذرد و شکاف بزرگی میان کشورهای شمال و جنوب ایجاد شده که علت آن نیز عمدتاً خصوصی‌سازی‌های سریع و عجولانه نهادهای دولتی بوده است. بنا به گفته ژوزف استیگلیتز «سیاست‌های سازمان‌های بین‌المللی اقتصادی غالباً با منافع گروه‌های با نفوذ کشورهای صنعتی گره خورده است». از نظر او «شرایط اعطای وام‌ها به گونه‌ای است که تصمیم‌گیری‌ها کاملاً سیاسی شده است». مثلاً وام در اختیار کشورهایمانند افغانستان قرار می‌گیرد؛ درست بعد از اینکه آمریکا در این کشور حضور نظامی پیدا می‌کند و این یعنی اینکه بانک جهانی بازوی مالی آمریکاست و نیز گاهی مشاهده می‌شود که در مواقعی این بانک اقدام به صرف‌نظر کردن از دریافت بخشی از بازپرداخت وام‌ها و یا بخشودگی کامل آنها از کشورهای فقیر می‌کند؛ در حالی که این تصمیمات در اکثر موارد در چارچوب مسائل سیاسی صورت گرفته و در ازای آن از کشورهای فقیر امتیازات دیگری را دریافت می‌کنند که معمولاً استقلال سیاسی، اقتصادی و اجتماعی آنها را تهدید می‌کند.

1. Halliburton
2. Enron
3. Bechtel
4. Unocol
5. Texaco
6. Chevron

با توجه به اطلاعات به دست آمده می‌توان چنین نتیجه گرفت که تاکنون ایران از عضویت در این بانک استفاده لازم را ننموده زیرا ساختار این بانک به گونه‌ای است که اعمال نفوذ کشورهای قدرتمند صنعتی باعث می‌شود تا تسهیلات این بانک عمدتاً نصیب کشورهای شود که دارای منافع مشترکی با آمریکا یا سایر کشورهای قدرتمند صنعتی جهان هستند. برای مثال وقتی که ایران را با کشورهای هم‌ارز خود مانند مالزی، ترکیه، مصر و پاکستان مقایسه می‌کنیم (جدول زیر) به خوبی مشاهده می‌شود که ایران در بین این کشورها کمترین تسهیلات دریافتی را دارد و نتوانسته است تعامل لازم را با این بانک داشته باشد تا حداقل به اندازه آنها از این تسهیلات برخوردار شود. در صورتی که ایران مرتباً در تمامی جلسات این بانک شرکت کرده است و نه تنها هزینه‌های مربوط به این مأموریت‌ها، اسکان و هزینه‌های سفر به مقر این بانک را می‌پردازد بلکه متحمل هزینه‌های اداری و پرسنلی افرادی می‌شود که از طرف ایران در بانک جهانی و یا در وزارت اقتصاد و دارایی مشغول به فعالیت می‌باشند، البته اینها غیر از هزینه‌های فرصت حق عضویتی است که ایران تاکنون به بانک جهانی پرداخته است.^۱

در پایان پیشنهاد می‌شود که در خصوص نحوه ادامه همکاری با این بانک تجدید نظری اساسی صورت پذیرد.

جدول ۱۳. فهرست تسهیلات دریافتی جمهوری اسلامی ایران و پنج عضو دیگر که از نظر توسعه یافتگی در وضعیتی مشابه کشورمان قرار دارند

IBRD & IDA		IDA		IBRD		نام کشور
کل مبلغ اخذ شده	تعداد کلی پروژه‌ها	مبلغ تسهیلات (میلیون دلار)	تعداد پروژه اخذ شده	مبلغ تسهیلات (میلیون دلار)	تعداد پروژه اخذ شده	
۳۴۱۳	۴۸	۰	۰	۳۴۱۳	۴۸	ایران
۴۱۴۵	۸۷	۰	۰	۴۱۴۵	۸۷	مالزی
۱۱۷۹۶	۱۲۸	۱۹۸۴	۴۱	۹۸۱۲	۸۷	مصر
۰	۰	۰	۰	۰	۰	عربستان
۳۲۶۸۴	۱۷۹	۱۷۸	۱۰	۳۲۵۰۶	۱۶۹	ترکیه
۲۰۱۱۹	۲۴۵	۱۲۵۱۹	۱۵۳	۷۶۰۰	۹۲	پاکستان

مأخذ: اطلاعات دریافتی از وزارت امور اقتصادی و دارایی.

با توجه به میزان سرمایه تعهد شده کشورمان در گروه بانک جهانی (حدود دو میلیارد و سیصد و شصت و هشت میلیون دلار) و تسهیلات دریافت شده از آن (که حدود سیصد و چهل هزار

۱. براساس اعلام وزارت محترم امور اقتصادی و دارایی «به‌عنوان کارمند گروه بانک جهانی به صورت تقریبی حدود ۱۰۰ نفر از اتباع کشورمان در این مؤسسه مشغول به کار هستند».

دلار است)، نسبت تسهیلات دریافتی ایران به سرمایه تعهد شده در این بانک بسیار ناچیز می‌باشد. کوچک بودن این نسبت حاکی از آن است که کشور ما از سهم سرمایه تعهد شده خود در گروه بانک جهانی به خوبی استفاده نکرده است. به عبارت دیگر هزینه غیرمستقیم تسهیلات اخذ شده بسیار بالاتر از هزینه‌های مستقیم (سود وام‌ها) می‌باشد. باید توجه داشت که به دلیل اینکه در ۶ سال اخیر کشور ما موافق به اخذ وام از این بانک نشده است، لذا تعداد تسهیلات اخذ شده توسط ۵ کشور مورد مطالعه از ایران بیشتر است. مبلغ تسهیلات نیز در میان این کشورها، از سایر کشورها کمتر است.

تسهیلات اخذ شده توسط پاکستان از IBRD بیش از دو برابر ایران بوده و در حالی که ایران موفق به اخذ تسهیلات از IDA نشده، پاکستان بیش از ۱۲ میلیون دلار تسهیلات اخذ نموده است. در مجموع نیز مشاهده می‌شود که مجموعاً بیش از ۵/۸ برابر از زیرمجموعه‌های بانک جهانی وام دریافت کرده است.

در میان این کشورها، ترکیه بیشترین تسهیلات را هم از IBRD و هم از نظر مجموع اخذ نموده است. پاکستان نیز با اخذ ۱۲۵۱۹ میلیون دلار تسهیلات از IDA بیشترین وام را در کشورهای مورد بررسی اخذ نموده است.

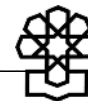
بانک توسعه اسلامی^۱

۱. تاریخچه بانک توسعه اسلامی

این بانک یکی از مؤسسات بزرگ مالی بین‌المللی و از نهادهای تخصصی سازمان کنفرانس اسلامی است که به‌منظور توسعه اقتصادی و پیشرفت اجتماعی کشورهای عضو در اکتبر ۱۹۷۵ میلادی با سرمایه اولیه ۷۵۵ میلیون دینار اسلامی از سوی ۲۲ کشور اسلامی در جده عربستان تأسیس شد و هم‌اکنون (سال ۲۰۱۱ میلادی) سرمایه بانک بالغ بر ۳۰ میلیارد دینار اسلامی است و تعداد اعضای آن به ۵۶ کشور می‌رسد (اعضای بانک توسعه اسلامی جدول ۱۴).

جدول ۱۴. اعضای بانک توسعه اسلامی و میزان سهم هر یک از آنها

نام کشور	سرمایه پذیره‌نویسی شده	درصد از کل	سهم پذیره نویسی شده
کومور	۲۵۰۰۰،۰۰۰	۰/۰۲	۲۵۰
سوریه	۱۸،۴۹۰،۰۰۰	۰/۱۳	۱۸،۴۹
آلبانی	۹،۲۳۰،۰۰۰	۰/۰۷	۹۲۳
بنگلادش	۱۸۲،۱۶۰،۰۰۰	۱/۳۱	۱۸،۲۱۶
سومالی	۴،۹۶۰،۰۰۰	۰/۰۴	۴۹۶
بورکینافاسو	۲۴،۶۳۰،۰۰۰	۰/۱۸	۲،۴۶۳
چاد	۹،۷۷۰،۰۰۰	۰/۰۷	۹۷۷
کامرون	۴۵،۸۵۰،۰۰۰	۰/۳۳	۴،۵۸۵
قزاقستان	۱۹،۲۹۰،۰۰۰	۰/۱۴	۱،۹۲۹
مصر	۱،۲۷۸،۶۶۹،۹۵۲	۹/۲۲	۱۲۷،۸۶۷
توگو	۴،۹۶۰،۰۰۰	۰/۰۴	۴۹۶
ترکیه	۱،۱۶۵،۸۵۹،۹۶۸	۸/۴۱	۱۱۶،۵۸۶
اوگاندا	۲۴،۶۳۰،۰۰۰	۰/۱۸	۲،۴۶۳
یمن	۹۲،۳۸۰،۰۰۰	۰/۶۷	۹،۲۳۸
تاجیکستان	۴،۹۶۰،۰۰۰	۰/۰۴	۴۹۶
جی بوتی	۴،۹۶۰،۰۰۰	۰/۰۴	۴۹۶
تونس	۱۹،۵۵۰،۰۰۰	۰/۱۴	۱،۹۵۵
ازبکستان	۲۵۰۰۰،۰۰۰	۰/۰۲	۲۵۰
افغانستان	۹،۹۳۰،۰۰۰	۰/۰۷	۹۹۳
گابن	۵۴،۵۸۰،۰۰۰	۰/۳۹	۵،۴۵۸
اندونزی	۴۰،۶۴۸۰،۰۰۰	۲/۹۳	۴۰،۶۴۸
گامبیا	۹،۲۳۰،۰۰۰	۰/۰۷	۹۲۳
اردن	۷۳،۵۰۰،۰۰۰	۰/۵۳	۷،۳۵۰
گینه	۴۵،۸۵۰،۰۰۰	۰/۳۳	۴،۵۸۵
ایران	۱،۲۹۳،۳۴۰،۰۰۳۲	۹/۳۲	۱۲۹،۳۳۴
عراق	۴۸،۲۴۰،۰۰۰	۰/۳۵	۴،۸۲۴
قرقیزستان	۴،۹۶۰،۰۰۰	۰/۰۴	۴۹۶
لبنان	۹،۷۷۰،۰۰۰	۰/۰۷	۹۷۷
مالدیو	۹،۲۳۰،۰۰۰	۰/۰۷	۹۲۳
مالی	۱۸،۱۹۰،۰۰۰	۰/۱۳	۱۸،۱۹
موریتانی	۹،۷۷۰،۰۰۰	۰/۰۷	۹۷۷
مراکش	۹۱،۶۹۰،۰۰۰	۰/۶۶	۹،۱۶۹
پاکستان	۴۵۹،۲۲۰،۰۰۰	۳/۳۱	۴۵،۹۲۲
موزامبیک	۹،۲۳۰،۰۰۰	۰/۰۷	۹۲۳
نیجر	۲۴،۶۳۰،۰۰۰	۰/۱۸	۲،۴۶۳
فلسطین	۱۹،۵۵۰،۰۰۰	۰/۱۴	۱،۹۵۵

نام کشور	سرمایه پذیره نویسی شده	درصد از کل	سهام پذیره نویسی شده
قطر	۹۷.۷۳۰.۰۰۰	۰/۷	۹.۷۷۳
کویت	۹۸۵.۸۸۰.۰۰۰	۷/۱۱	۹۸.۵۸۸
سیرالئون	۴.۹۶۰.۰۰۰	۰/۰۴	۴۹۶
کت دل ووار	۴.۶۵۰.۰۰۰	۰/۰۳	۴۶۵
برونئی	۴۵.۸۵۰.۰۰۰	۰/۳۳	۴.۵۸۵
گینه بیسائو	۴.۹۶۰.۰۰۰	۰/۰۴	۴۹۶
لیبی	۱.۴۷۸.۲۴۰.۰۰۰	۱۰/۶۶	۱۴۷.۸۲۴
مالزی	۲۹۴.۰۰۹.۹۸۴	۲/۱۲	۲۹.۴۰۱
نیجریه	۴.۶۵۰.۰۰۰	۰/۰۳	۴۶۵
عمان	۵۰.۹۲۰.۰۰۰	۰/۳۷	۵۰.۹۲
بحرین	۲۵.۸۸۰.۰۰۰	۰/۱۹	۲.۵۸۸
الجزایر	۴۵۹.۲۲۰.۰۰۰	۳/۳۱	۴۵.۹۲۲
آذربایجان	۱۸.۱۹۰.۰۰۰	۰/۱۳	۱.۸۱۹
بنین	۱۸.۱۹۰.۰۰۰	۰/۱۳	۱.۸۱۹
ترکمنستان	۴.۹۶۰.۰۰۰	۰/۰۴	۴۹۶
امارات متحده عربی	۱.۰۴۵.۹۶۰.۰۰۰	۷/۵۴	۱۰۴.۵۹۶
عربستان سعودی	۳.۶۸۵.۱۲۹.۹۸۴	۲۶/۵۷	۳۶۸.۵۱۳
سودان	۷۲.۷۷۰.۰۰۰	۰/۵۲	۷.۲۷۷
سورینام	۹.۲۳۰.۰۰۰	۰/۰۷	۹۲۳
سنگال	۴۵.۸۹۰.۰۰۰	۰/۳۳	۴.۵۸۹

مأخذ: سایت گروه بانک توسعه اسلامی.

اکثر کشورهای اسلامی عضو این بانک عمدتاً در دو قاره آسیا و آفریقا قرار دارند و قلمرو جغرافیایی آن فراتر از یک منطقه خاص جغرافیایی است؛ اما ماهیت فعالیت آن شبیه به بانکهای عمران منطقه‌ای است. عربستان سعودی با دارا بودن مهمترین اماکن مقدسه اسلامی (مکه مکرمه و مدینه منوره) و با در نظر داشتن اینکه ثروتمندترین کشور اسلامی می‌باشد، سهم زیادی در تأسیس این بانک دارد و میزبان ادارات و تشکیلات آن است.

۲. اهداف بانک توسعه اسلامی

بانک توسعه اسلامی سعی دارد از طریق تربیت نیروی انسانی در بخش‌های اقتصاد اسلامی، بانکداری و مالیه موجبات کاهش فقر و افزایش رشد اقتصادی و پیشرفت اجتماعی کشورهای عضو و جوامع اسلامی کشورهای غیرعضو را فراهم آورد. این بانک همچنین در نظر دارد از طریق اعطای تسهیلات به بخش‌های عمومی و خصوصی کشورهای عضو، برای تأمین مالی پروژه‌های

تولیدی و همین‌طور سرمایه‌گذاری مستقیم و غیرمستقیم (خرید سهام) در بخش‌های تولیدی و ارائه کمک‌های فنی و کارشناسی در راه‌اندازی پروژه‌ها، کمک به افزایش حجم تجارت خارجی کشورهای عضو نماید.

۳. ارکان و ساختار تشکیلاتی بانک توسعه اسلامی

- هیئت رئیسه: این هیئت بالاترین مرجع بانک است و از وزرای امور اقتصادی و دارایی و ریاست کل بانک مرکزی کشورهای عضو تشکیل می‌گردد و برای بررسی فعالیت‌های بانک و تصمیم‌گیری در مورد سیاست‌های آینده، افزایش یا کاهش سرمایه بانک و انتخاب رئیس تصمیم‌گیری می‌کند. این هیئت سالی یک‌بار تشکیل جلسه می‌دهد و هر کشور عضو دارای یک نماینده در آن می‌باشد و رأی‌گیری در آن براساس اکثریت آراست.

- هیئت مدیره اجرایی: در حال حاضر تعداد اعضای هیئت مدیره این بانک ۱۴ نفر می‌باشد که ۷ نفر از آنها ثابت و ۷ نفر دیگر انتخابی هستند. هفت عضوی که بیشترین سهام را در اختیار دارند، هر کدام، یک نماینده و سایر کشورها هفت نفر بعدی اعضای هیئت مدیره را انتخاب می‌کنند. اعضای هیئت مدیره برای یک دوره سه‌ساله انتخاب می‌شوند و بعد از یک دوره امکان انتخاب مجدد آنها وجود دارد. معمولاً تصمیم‌گیری‌های هیئت مدیره براساس اکثریت آرا در هر جلسه می‌باشد.

- ریاست بانک: رئیس بانک که به‌عنوان مدیر عامل بانک عمل می‌کند، توسط هیئت عامل بانک برای یک دوره پنج‌ساله که قابل تمدید است، انتخاب می‌شود.

بانک توسعه اسلامی دارای یک دفتر مرکزی در شهر جدّه و سه دفتر منطقه‌ای در آلماتی (قزاقستان)، کوالالمپور (مالزی) و رباط (مراکش) می‌باشد. این بانک برای پیگیری اجرای پروژه‌های مصوب نیز در هر یک از کشورهای ایران، اندونزی، قزاقستان، لیبی، پاکستان، سنگال و سودان، نمایندگان محلی منطقه‌ای دارد.

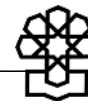
۴. شیوه‌های تأمین مالی پروژه

در این بانک تأمین مالی پروژه‌ها به روش‌های زیر صورت می‌پذیرد:

الف) تأمین مالی پروژه‌های بلندمدت،

ب) تأمین مالی پروژه‌های کوتاه‌مدت،

ج) عملیات صندوق وقف.

۴-۱. تأمین مالی پروژه‌های بلندمدت

- این عملیات شامل تأمین مالی پروژه‌ها و کمک‌های فنی به صورت زیر می‌باشد:
- وام: این نوع وام‌ها به منظور گسترش تأسیسات زیربنایی و صنعتی به دولت‌ها یا مؤسسات عمومی و به ویژه کشورهای کمتر توسعه یافته عضو اعطا می‌گردد و ممکن است درآمد زا نباشند.
 - اجاره به شرط تملیک: براساس این شیوه، مالکیت اموال اجاره داده شده پس از بازپرداخت آخرین قسط اجاره که بعضاً تا ۱۵ سال به طول می‌انجامد، به عنوان هبه به خریدار منتقل می‌شود. این شیوه در بخش‌های صنعتی، ماشین‌آلات، صنایع کشاورزی، زیربنایی و حمل‌ونقل قابل اجراست و نرخ کارمزد آن ۶ درصد در سال می‌باشد.
 - فروش اقساطی: در این شیوه پس از تحویل دارایی‌ها به خریدار بلافاصله مالکیت آن به خریدار منتقل می‌شود.
 - مشارکت در سرمایه: بانک با مؤسساتی که از درآمد بالقوه خوبی برخوردارند و انتظار بازدهی معقولی از سرمایه‌گذاری خود دارند و فعالیت آنها تأثیر بسزایی بر توسعه اقتصادی کشورشان دارد، مشارکت می‌نماید.
 - استصناع: قراردادی است که به موجب آن یک طرف قرارداد متعهد می‌شود تا کالای مشخصی را با ویژگی معین، قیمت مشخص و در یک زمان خاص تولید نماید. این فرایند شامل تولید، ساخت، مونتاژ یا بسته‌بندی است و تولید انواع کالاهای سرمایه‌ای را شامل می‌شود؛ حتی گاز و برق.
 - تقسیم سود: در این شیوه بانک با دیگر تأمین‌کنندگان مالی، دست به سرمایه‌گذاری مشترک زده و سود یا زیان را به نسبت سرمایه‌گذاری میان شرکا تقسیم می‌کند.
 - کمک فنی: منظور از کمک فنی فراهم آوردن مهارت‌هایی است که باعث آماده‌سازی پروژه‌ها و اجرایی شدن آنها می‌شود.
- شایان ذکر است در بحث تأمین مالی به صورت بلاعوض، اولویت با کشورهای کمتر توسعه یافته و پروژه‌های زیربنایی و کشاورزی می‌باشد.
- اعطای حد اعتباری به مؤسسات مالی توسعه ملی کشورهای عضو: بانک توسعه اسلامی، حدود اعتباری خود را به نهادهایی اعطاء می‌کند که در توسعه ملی به پروژه‌های بخش صنعت، کشاورزی و امور زیربنایی اهتمام خاصی داشته باشند.

۴-۲. تأمین مالی پروژه‌های کوتاه مدت ITFO

این عملیات شامل صادرات کالا از کشورهای عضو و واردات کالا به آنها می‌شود.

عملیات و طرح تأمین مالی واردات، عملیات و طرح تأمین مالی صادرات، حدود اعتباری اعطایی.

۳-۴. عملیات صندوق وقف

این صندوق در سال ۱۳۷۶ تأسیس و عملیات آن شامل کمک‌های بلاعوض در زمینه‌های زیر می‌شود:

- برنامه همیاری ویژه مانند: ارتقای سطح بهداشتی کشورهای اسلامی، اعطای بورس‌های تحصیلی، کاستن از مشکلات جوامع مسلمان مصیبت‌زده از حوادث طبیعی، جنگ و قحطی، اصلاح نظام‌های اقتصادی، مالی و بانکی این کشورها،
- برنامه همکاری فنی.

۵. گروه مؤسسات وابسته به بانک توسعه اسلامی

۵-۱. شرکت اسلامی بیمه سرمایه‌گذاری و اعتبار صادراتی ICIEC

شرکت اسلامی بیمه سرمایه‌گذاری و اعتبار صادراتی، یکی از شرکت‌های وابسته به بانک توسعه اسلامی است که در سال ۱۹۹۴ تأسیس شد و از سال ۱۹۹۵ رسماً فعالیت خود را آغاز کرد. مرکز این شرکت در شهر جده عربستان سعودی قرار دارد.

سرمایه این شرکت ۱۰۰ میلیون دینار اسلامی (۱۴۴ میلیون دلار) است که ۵۰ درصد از سرمایه آن را بانک توسعه اسلامی تعهد نموده است.

هدف این شرکت حمایت از مبادلات تجاری و سرمایه‌گذاری بین کشورهای اسلامی است و برای رسیدن به این هدف به شیوه‌های زیر عمل می‌کند:

- بیمه یا بیمه اتکایی تضمین صادرات در مقابل خطرات تجاری و غیرتجاری.
- بیمه یا بیمه اتکایی سرمایه‌گذاری در کشورهای عضو در مقابل خطرات سیاسی و ناآرامی‌های اجتماعی.

این شرکت تا ۹۰ درصد خسارت حاصل از ریسک‌های تجاری موارد زیر را تحت پوشش قرار می‌دهد: ورشکستگی خریدار، ناتوانی یا خودداری خریدار از پرداخت، لغو قرارداد به طور اختیاری از سوی خریدار، خودداری خریدار نسبت به پذیرش کالا پس از حمل، محدودیت‌های انتقال پول کشور خریدار، غصب اموال از سوی دولت خریدار و جنگ یا ناآرامی داخلی در کشور خریدار.

کشورمان پس از بانک توسعه اسلامی و عربستان سومین سهام‌دار عمده شرکت اسلامی بیمه سرمایه‌گذاری و اعتبار صادراتی می‌باشد. حجم پوشش‌های ارائه شده شرکت مذکور در سال

۱۳۸۸ به ارزش ۱۵۷۵ میلیون دلار می‌باشد که از این میزان، پرتفوی بیمه اعتبار صادراتی و سرمایه‌گذاری کشورمان، بالغ بر ۸ درصد و به ارزش ۱۲۶ میلیون دلار می‌باشد و ایران در استفاده از خدمات این شرکت در رتبه چهارم قرار دارد. در جدول ۱۵ حجم پوشش‌های ارائه شده توسط این شرکت به کشور ما و پنج کشور دیگر ارائه شده است. مشاهده می‌شود که عربستان در میان این کشورها ۱۶ درصد از تسهیلات ارائه شده را به خود اختصاص داده و دو برابر کشور ما از پوشش‌ها استفاده کرده است.

جدول ۱۵. حجم پوشش‌های ارائه شده شرکت اسلامی بیمه سرمایه‌گذاری و اعتبار صادراتی به ایران و پنج کشور مشابه از لحاظ توسعه‌یافتگی

نام کشور	سهم از تسهیلات	ارزش (میلیون دلار)
عربستان	٪۱۶	۲۵۲
ایران	٪۸	۱۲۶
پاکستان	٪۷	۱۱۰
مصر	٪۷	۱۱۰
ترکیه	ناچیز	
مالزی	ناچیز	

مأخذ: اطلاعات دریافتی از وزارت امور اقتصادی و دارایی.

۲-۵. شرکت اسلامی توسعه بخش خصوصی ICD^۱

هدف از ایجاد این شرکت، شناسایی فرصت‌های مناسب برای رشد بخش خصوصی و فعال نمودن آنهاست که به‌عنوان موتور رشد اقتصاد عمل می‌نمایند. این شرکت همچنین مسئول فعال نمودن بازارهای مالی اسلامی و توسعه آنها در کشورهای عضو می‌باشد.

کشور ما در سال ۱۳۷۹ به عضویت این شرکت درآمد و بعد از عربستان، لیبی و کویت چهارمین سهام‌دار بزرگ ICD می‌باشد. سرمایه ایران در این شرکت هم‌اکنون به ۲۶ میلیون دلار می‌رسد و تاکنون توانسته است مبلغی بالغ بر ۶۴ میلیون دلار از تسهیلات این شرکت را به خود اختصاص دهد (برای آگاهی بیشتر از تسهیلات اعطایی این شرکت به جداول ۱۶ و ۱۷ که به‌ترتیب بیشترین و کمترین تسهیلات را از شرکت اسلامی توسعه بخش خصوصی دریافت نموده‌اند مراجعه شود). نکته جالب توجه قرار گرفتن پروژه‌های منطقه‌ای به ارزش ۱۷۴ میلیون دلار در رتبه دوم می‌باشد. ایران نیز با اخذ بیش از ۶۴ میلیون دلار تسهیلات در رتبه ۶ قرار گرفته است.

جدول ۱۶. اسامی کشورهای که تاکنون بیشترین تسهیلات را از شرکت اسلامی توسعه بخش خصوصی دریافت کرده‌اند

(میلیون دلار)

نام کشور	مبلغ دریافتی
عربستان	۳۴۱
پروژه‌های منطقه‌ای	۱۷۴
یمن	۱۵۲
سوریه	۱۵۱
لیبی	۷۳
ایران	۶۴
ازبکستان	۶۲
پاکستان	۶۲
موریتانی	۵۹
آذربایجان	۵۵

مأخذ: همان.

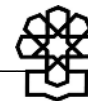
جدول ۱۷. اسامی کشورهای که تاکنون کمترین تسهیلات را از شرکت اسلامی توسعه بخش خصوصی دریافت کرده‌اند

(میلیون دلار)

نام کشور	مبلغ دریافتی
نیجر	۲
تاجیکستان	۲
گینه	۲
بورکینافاسو	۳
مالدیو	۴
جیبوتی	۴
الجزایر	۶
سنگال	۶
لبنان	۷
اوگاندا	۱۰

مأخذ: همان.

برای دریافت وام از این شرکت باید کلیه فعالیت‌های شرکت وام‌گیرنده منطبق با شریعت اسلامی بوده و دارای فعالیتی سودآور باشد؛ ضمناً اکثریت سهام (۵۱ درصد) این شرکت‌ها باید در اختیار بخش خصوصی باشد و فعالیت آنها در راستای توسعه کشور عضو باشد. لازم به ذکر است که حداکثر سهم شرکت ICD در سرمایه‌گذاری بانک‌ها یا شرکت‌ها ۳۳ درصد می‌باشد.

این شرکت حداکثر تا ۴۰ درصد از هزینه‌های سرمایه‌گذاری پروژه‌های جدیدی که تأثیر قابل توجهی بر اقتصاد کشور داشته باشند، تقبل می‌نماید.

در خصوص تأمین مالی سرمایه‌گذاری‌هایی که باعث افزایش ظرفیت تولید کارخانجات می‌شود، این شرکت تا سقف ۵۰ درصد هزینه‌های سرمایه‌گذاری پروژه را پوشش می‌دهد. این شرکت به پروژه‌های بازسازی و شرکت‌های دولتی که در حال خصوصی‌سازی شدن می‌باشند، کمک مالی می‌نماید. به شرط آنکه میزان سرمایه‌گذاری دولت در این شرکت‌ها بیشتر از ۴۹ درصد نباشد.

شایان ذکر است جمهوری اسلامی ایران با ۱۲/۳ درصد سرمایه سومین سهام‌دار شرکت ICD پس از کشور عربستان (۲۱/۲ درصد) و پاکستان (۱۲/۴ درصد) می‌باشد.

۳-۵. صندوق زیربنایی بانک توسعه اسلامی IDB^۱

هدف از ایجاد این صندوق افزایش حجم سرمایه‌گذاری‌ها در امور زیربنایی از طریق روش‌های تأمین مالی اسلامی در بلندمدت برای کلیه سرمایه‌گذاری‌های مشترک در منطقه می‌باشد. این صندوق، یک دفتر منطقه‌ای نیز در دارالسلام (تانزانیا) دارد.

۴-۵. مؤسسه آموزش و تحقیقات اسلامی IRTI^۲

این مؤسسه در سال ۱۹۷۹ میلادی به منظور ارائه خدمات آموزشی و تحقیقاتی در زمینه اقتصاد اسلامی و بانکداری اسلامی به کشورهای و جوامع مسلمان ساکن کشورهای غیراسلامی تأسیس شد.

۵-۵. دفتر همکاری‌های فنی

هدف از تشکیل این دفتر ترویج همکاری‌های فنی، تبادل و بسیج نیروی انسانی و دانش فنی، تطبیق ظرفیت‌های موجود با ظرفیت‌های مطلوب و ارتقای نقش سازمان‌های غیردولتی در کشورهای عضو می‌باشد.

۶-۵. شرکت اسلامی بین‌المللی تأمین مالی تجاری ITFC^۳

هدف از تشکیل این شرکت تسهیل تجارت خارجی و بین‌المللی فی‌مابین کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی است تا این کشورها از طریق تأمین مالی تجاری و مشارکت در فعالیت‌های مربوطه، به گسترش و ارتقای تجارت بپردازند.

1. IDB Infrastructure Fund
2. Islamic Research and Training Institute
3. International Islamic Trade Finance Corporation

حق عضویت این شرکت به صورت سالیانه پرداخت نمی‌گردد. میزان سهام جمهوری اسلامی ایران در این مؤسسه ۱۹۲ سهم برابر ۱/۹۲ میلیون دلار می‌باشد که از محل سهام کشورمان در طرح تأمین مالی صادرات EFS به این شرکت انتقال یافته و تأمین شده است و کشورمان از لحاظ دارا بودن سهم، رتبه شانزدهم را در بین سایر سهام‌داران به خود اختصاص داده است مشارکت بانک‌های تجاری کشورمان در سهام سرمایه این شرکت ۳۴/۵ میلیون دلار می‌باشد که بانک توسعه صادرات ایران با ۲۵ میلیون دلار و بانک ملت با ۵ میلیون دلار بیشترین سهم را دارا هستند.

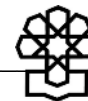
جدول ۱۸. میزان مشارکت بانک‌های تجاری کشورمان در سهام

سرمایه ITFC به شرح ذیل می‌باشد (میلیون دلار)

نام بانک	مبلغ سهام
توسعه صادرات ایران	۲۵
صنعت و معدن	۱
کشاورزی	۱
ملی ایران	۱
تجارت	۰/۵
ملت	۵
اقتصاد نوین	۱

مأخذ: همان.

میزان تسهیلات دریافتی کشورمان نیز از این شرکت در مقایسه با پنج عضو دیگر که از نظر توسعه‌یافتگی در وضعیتی مشابه کشورمان قرار دارند، به‌منظور درک بهتر از اینکه ایران توانسته است تا چه حد از تسهیلات این شرکت استفاده نماید، در جدول ۱۹ آمده است. همان‌طور که در جدول مشاهده می‌شود ایران در میان ۶ کشور مورد بررسی (که وضعیت توسعه‌یافتگی مشابه با کشور ما دارند) در رتبه سوم قرار دارد.

جدول ۱۹. تسهیلات دریافتی از شرکت اسلامی بین‌المللی تأمین مالی
تجاری توسط ایران و پنج عضو دیگر که از نظر توسعه‌یافتگی
در وضعیتی مشابه کشورمان قرار دارند (میلیون دلار)

نام کشور	تسهیلات دریافتی	تعداد تسهیلات مصوب
عربستان	۲۷۷۰	۱۶۲
پاکستان	۵۲۹۱	۲۴۳
مصر	۱۹۵۰	۱۱۳
ترکیه	۳۱۶۶	۲۹۳
مالزی	۲۸۱	۴۱
جمهوری اسلامی ایران	۲۷۰۸	۱۸۲

مأخذ: همان.

ضمناً برای مقایسه بیشتر اسامی کشورهای دیگری که بیشترین و کمترین تسهیلات را از این شرکت دریافت نموده‌اند نیز به ترتیب در جداول ۲۰ و ۲۱ ارائه شده است.

جدول ۲۰. اسامی کشورهایایی که تاکنون بیشترین تسهیلات را از شرکت
بین‌المللی تأمین مالی دریافت کرده‌اند

(میلیون دلار)

نام کشور	مبلغ دریافتی
بنگلادش	۶۹۳۵
پاکستان	۳۱۶۶
عربستان	۲۷۷۰
ایران	۲۷۰۸
مراکش	۲۲۱۵
مصر	۱۹۵۰
الجزایر	۱۸۸۸
کویت	۱۱۳۱
تونس	۱۰۹۴
اردن	۸۱۴

مأخذ: همان.

جدول ۲۱. اسامی کشورهایی که تاکنون کمترین تسهیلات را از شرکت بین‌المللی تأمین مالی دریافت کرده‌اند

(میلیون دلار)

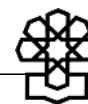
نام کشور	مبلغ دریافتی
قطر، گابن، کامرون، برونئی	۰
جیبوتی	۱۲
موزامبیک	۱۵
اوگاندا	۲۳/۹
بنین	۳۵
سومالی	۴۶
گامبیا	۶۵
ساحل عاج	۷۶
بورکینافاسو	۱۵۰
بحرین	۲۶۲
اندونزی	۷۴۹
اردن	۸۱۴

مأخذ: همان.

۶. فهرست دستاوردهای عضویت ایران در گروه بانک توسعه اسلامی در ده سال گذشته یکی از مهمترین دستاوردهای عضویت در بانک توسعه اسلامی دریافت تسهیلات پروژه‌ای به میزان ۲۰۳۱ میلیون دلار به نفع جمهوری اسلامی ایران است (جدول ۲۲).

جدول ۲۲. دستاوردهای عضویت ایران در ده سال گذشته در بانک توسعه اسلامی

نام پروژه	تاریخ تصویب	مبلغ وام (میلیون دلار)
نوسازی مدارس تخریب شده در زلزله گیلان و زنجان	۱۳۶۹	۵
خرید لوازم آموزشی و آزمایشگاهی	۱۳۷۱	۸/۵
ساخت ۲۰ باب مدرسه در شهر بم	۱۳۸۱	۹/۹۶
ایجاد کارخانه تولید سیمان سفید	۱۳۶۹	۲۸
کارخانه دیسک و صفحه کلاچ	۱۳۷۲	۱۲/۰۶
طرح توسعه کارخانه تولید گیربکس	۱۳۷۷	۲۰
کارخانه مس میدوک و سرچشمه	۱۳۸۱	۶۹/۸
شرکت فولاد خوزستان (صکوک)	۱۳۸۲	۳۰/۰۲
وام به وزارت راه و ترابری	۱۳۷۶ تا ۱۳۸۳	۱۰۴/۳۸
وام به وزارت نیرو	۱۳۷۶ تا ۱۳۸۵	۹۶۲/۰۴
وام به وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی	۱۳۷۳ تا ۱۳۸۰	۲۹۰/۴
شهرداری تبریز	۱۳۸۰	۱/۳
شرکت ایران خودرو	۱۳۸۳	۶۰ یورو

نام پروژه	تاریخ تصویب	مبلغ وام (میلیون دلار)
مجتمع کشتی سازی فراساحل دریایی ایران	۱۳۸۴	۳۷/۶۷
دانشکده فنی دانشگاه تهران	۱۳۸۴	۶۳/۴۲
شرکت آب و فاضلاب همدان	۱۳۸۴	۷/۱۴
وزارت نیرو - آب منطقه‌ای هرمزگان - سد جگین	۱۳۸۵	۶/۷۵
برق منطقه‌ای فارس	۱۳۸۵	۴۳/۰۹۳
ایران خودرو - فاز ۲ پژو ۲۰۶	۱۳۸۵	۶۸/۹۵
فولاد خوزستان	۱۳۸۶	۷۵/۸۵
برق منطقه‌ای تهران	۱۳۸۶	۷۲/۱۴
آب منطقه‌ای خراسان رضوی - سد بار	۱۳۸۶	۳۲/۶۱
آب و فاضلاب مشهد	۱۳۸۶	۷۲/۸۵
شرکت قطار منطقه‌ای مشهد	۱۳۸۷	۳/۳۹
سازمان توسعه برق ایران - نیروگاه آبادان	۱۳۸۷	۱۰۶/۴۶
آب منطقه‌ای سیستان و بلوچستان - سد کهیر	۱۳۸۸	۱۰۶/۷۷
شرکت آب منطقه‌ای قم	۱۳۸۸	۱۳۷/۹۱
آب منطقه‌ای تهران	۱۳۸۸	۷/۵۰
آب منطقه‌ای قم و آب منطقه‌ای کاشان	۱۳۸۸	۱۹۹/۶۷
شرکت تهیه و تولید مواد معدنی پلارک جهت سد خمرو	۱۳۸۹	۸۴
وزارت جهاد کشاورزی جهت سیلوی شرق تهران	۱۳۸۹	۳۱/۵۲
شرکت آب و فاضلاب روستایی	۱۳۸۹	۱۷۸/۸۰
شرکت آب و فاضلاب کشور	۱۳۸۹	۸۳/۸۰

مأخذ: همان.

با توجه به اساسنامه بانک در خصوص اعطای تسهیلات، اکثر تسهیلات دریافتی توسط کشور ما، مربوط به پروژه‌های زیربنایی و توسعه‌ای می‌باشد. از سال ۱۳۸۴، ۲۰ مورد تسهیلات اخذ شده که به جز پروژه‌های شرکت‌های ایران خودرو، مجتمع کشتی‌سازی فراساحل دریایی ایران و دانشکده فنی دانشگاه‌های ایران بقیه پروژه‌ها به طرح‌های شرکت‌های منطقه‌ای و ملی آب، شرکت‌های برق منطقه‌ای، قطار شهری و توسعه روستایی مربوط می‌شوند که در زمره طرح‌های زیربنایی و توسعه‌ای می‌گنجد.

وضعیت ایران در بانک توسعه اسلامی

از بدو عضویت تاکنون، جمهوری اسلامی ایران توانسته است حدود یک میلیارد دلار از تسهیلات اعتباری این بانک را جهت تأمین مالی پروژه‌های بخش خصوصی و دولتی و حدود ۱/۵ میلیارد دلار دیگر آن را صرف خرید کالاهای مصرفی، واسطه‌ای و سرمایه‌ای نماید.

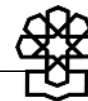
علاوه بر این، کشورمان از سال ۱۳۶۹ تاکنون تقریباً هر ساله، یک فقره کمک بلاعوض جهت طرح‌های بخش خصوصی، عمومی (دولتی) مانند اسکان آوارگان، توسعه تجهیزات آزمایشگاهی، امداد رسانی به زلزله‌زدگان دریافت نموده است.

جمهوری اسلامی ایران توانسته است از این تسهیلات اعتباری در جهت اجرای پروژه‌های زیربنایی مانند «احداث سد و شبکه آبیاری و زهکشی»، «ایجاد کارخانه»، «تأسیس بیمارستان»، «احداث نیروگاه»، «احداث و گسترش شبکه راه آهن» و «کشتی‌سازی» استفاده نماید (به عبارت دیگر، وزارتخانه‌های نیرو، کشاورزی، صنایع و معادن و راه و ترابری بیشتر از سایر وزارتخانه‌ها از تسهیلات اعتباری این بانک استفاده کرده‌اند. جهت اطلاع بیشتر به فهرست دستاوردهای عضویت ایران در گروه بانک توسعه اسلامی در ده سال گذشته در انتهای گزارش مراجعه شود).

لازم به ذکر است، از آنجا که کشور ایران سومین سهام‌دار عمده بانک توسعه اسلامی است لذا دارای یک نماینده اقتصادی در هیئت مدیره اجرایی آن می‌باشد که با حضور مستمر و فعال خود نقش مؤثری در استفاده از تسهیلات اعتباری بلندمدت و کوتاه‌مدت بانک داشته است.

با توجه به اطلاعات بدست آمده، در نگاه اول ایران در زمره ده کشوری قرار دارد که تاکنون بیشترین تسهیلات را از بانک توسعه اسلامی دریافت کرده است. لکن اگر با دقت بیشتری به اعداد موجود در جدول ۲۳ توجه شود، بلافاصله به این نکته پی می‌بریم که ایران نسبت به سرمایه پذیرهنویسی شده، تسهیلات کمتری نسبت به سایر اعضای این بانک دریافت کرده است. به نحوی که در بین کشورهای یاد شده (کشورهای نامبرده شده در جدول ۲۳) از حیث رتبه، مقام هفتم را بعد از کشورهای بحرین، مراکش، اردن، پاکستان، مالزی و اندونزی داراست و هر یک از کشورهای مزبور به ترتیب به میزان $۴۷/۷۵$ ، $۱۷/۱۰$ ، $۱۲/۵۹$ ، $۳/۷۰$ و $۲/۷۵$ برابر سرمایه خود از بانک توسعه اسلامی، تسهیلات دریافت کرده‌اند. در حالی که این نسبت برای ایران $۱/۸۷$ برابر می‌باشد، یعنی اینکه ایران به اندازه $۱/۸۷$ برابر سرمایه خود در این بانک توانسته است از تسهیلات آن استفاده نماید. همان‌طور که در جدول ۲۴ مشاهده می‌شود نسبت تسهیلات دریافتی به سرمایه پذیرهنویسی شده در برخی از کشورها که کمترین تسهیلات را دریافت کرده‌اند از نظر این نسبت وضعیت بهتری نسبت به کشور ما دارند.

در مجموع می‌توان نتیجه گرفت با توجه به میزان سرمایه‌گذاری ایران در بانک توسعه اسلامی و جایگاهی که کشور ما در این بانک دارد، حجم تسهیلات اخذ شده از بانک چندان مطلوب نبوده و بهره‌گیری لازم از فرصت‌های اخذ وام صورت نگرفته است.

جدول ۲۳. اسامی ده کشور که تاکنون بیشترین تسهیلات را از بانک توسعه اسلامی دریافت کرده‌اند و نسبت تسهیلات دریافتی

آنها به سرمایه این کشورها در بانک (میلیون دلار)

نسبت تسهیلات دریافتی به سرمایه هر کشور	میزان تسهیلات دریافتی	اسامی اعضا
۱/۸۷	۲۴۲۷	جمهوری اسلامی ایران
۳/۷۰	۱۷۰۱	پاکستان - ۸۶ پروژه
۱۷/۱۰	۱۵۶۸	مراکش
۰/۳۹	۱۴۴۷	عربستان - ۸۵ پروژه
۱/۱۱	۱۳۰۵	ترکیه - ۸۸ پروژه
۴۷/۷۵	۱۲۳۶	بحرین
۲/۷۵	۱۱۲۱	اندونزی
۳/۵۴	۱۰۴۳	مالزی - ۵۱ پروژه
۱۲/۵۹	۹۲۶	اردن
۰/۶۰	۷۷۸	مصر - ۴۲ پروژه

مأخذ: همان.

جدول ۲۴. اسامی ده کشور که تاکنون کمترین تسهیلات را از بانک توسعه اسلامی دریافت کرده‌اند و نسبت تسهیلات

دریافتی آنها به سرمایه این کشورها در بانک (میلیون دلار)

نسبت تسهیلات دریافتی به سرمایه هر کشور	میزان تسهیلات دریافتی	اسامی اعضا
۰/۴	۲	گینه بیسائو
۴/۴	۱۱	کومور
۴/۸۳	۲۴	سومالی
۳/۴۶	۳۲	سورینام
۱/۰۶	۴۹	برونئی
۲/۲۷	۵۶	اوگاندا
۶/۶۴	۶۶	افغانستان
۱/۳۸	۶۷	عراق
۱۷/۵۴	۸۷	ترکمنستان
۱۹/۳۵	۹۰	نیجریه

مأخذ: همان.

نتیجه‌گیری

در این گزارش بر آن شدیم تا به بررسی عملکرد جمهوری اسلامی ایران در دو سازمان بین‌المللی گروه بانک توسعه اسلامی و گروه بانک جهانی بپردازیم. در بخش نخست پس از بررسی عملکرد گروه بانک جهانی این نتیجه حاصل شد که نحوه تعامل کشورمان با این سازمان منفعلانه می‌باشد به نحوی که از سال ۱۳۸۴ تاکنون به بهانه‌های فنی و غیرفنی هیچگونه قرارداد اعطای وام بین ایران و بانک جهانی منعقد نشده است. در بخش دوم گزارش نیز به بررسی تعامل جمهوری اسلامی ایران و بانک توسعه اسلامی، پرداخته شده است. با توجه به اینکه ایران به دلیل حجم بالای سهام خود، دارای یک نماینده اقتصادی در هیئت مدیره اجرایی بانک توسعه اسلامی است زمینه همکاری بیشتر هم در زمینه اخذ تسهیلات و هم در سایر زمینه‌ها وجود دارد. البته بررسی شاخص نسبت تسهیلات دریافتی به سرمایه تعهد شده، نشان می‌دهد که ظرفیت‌های اخذ وام‌های بیشتر از این بانک وجود داشته که مورد استفاده قرار نگرفته است.

منابع و مآخذ

۱. گزارش دریافتی از وزارت امور اقتصادی و دارایی طبق نامه شماره ۲۱-۱-۳۱۸۴۱، مورخ ۱۳۸۹/۱۲/۲۶.
۲. سایت گروه بانک جهانی.
۳. سایت گروه بانک توسعه اسلامی.
۴. تک روستا، علی. سازمان‌های پولی مالی و اقتصادی بین‌المللی، انتشارات دانشکده علوم اقتصادی، ۱۳۸۹.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۱۰۵۶

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: مروری بر وضعیت ایران در بانک جهانی و بانک توسعه اسلامی

نام دفتر: مطالعات اقتصادی (گروه بازارهای مالی)

تهیه و تدوین: حسین تکروستا

همکار: محمد سلیمانی

ناظر علمی: احمد شعبانی

متقاضی: حسین نجابت (رئیس کمیسیون ویژه جهاد اقتصادی و قائم‌مقام مرکز

پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی)

ویراستار ادبی: فرزاد جعفری

واژه‌های کلیدی:

۱. بانک جهانی

۲. بانک توسعه اسلامی

۳. مؤسسات وابسته به بانک جهانی

۴. مؤسسات وابسته به بانک توسعه اسلامی

تاریخ انتشار: ۱۳۹۰/۷/۴